

Między archeologią a historią

prof. dr hab. Andrzej Marek Wyrwa (1955-2022)

MIĘDZY ARCHEOLOGIA A HISTORIA

**Księga dedykowana pamięci
prof. dr. hab. Andrzeja Marka Wyrwy
(1955-2022)**

pod redakcją
Krzysztofa Kaczmarka, Jakuba Linettego
i Macieja Przybyła

Poznań 2024

© UNIWERSYTET IM. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU
Wydział Historii, Poznań 2024

Recenzja
prof. dr hab. Marzena Szmyt
prof. dr hab. Anna Pobóg-Lenartowicz

Redakcja i korekta: Wojciech Nowakowski

Projekt okładki: Agnieszka Juraszczyk (Fundacja TRES)

Przygotowanie ilustracji: Liliana Bether

Zdjęcie na stronie przytytułowej: Piotr Namiota (2007)

Skład: Hanna Kossak-Nowocień

ISBN 978-83-67284-34-9

UNIWERSYTET IM. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU
Wydział Historii
ul. Uniwersytetu Poznańskiego 7
61-614 Poznań
tel. 61 829 14 64
e-mail: whwydawnictwo@amu.edu.pl
www.historia.amu.edu.pl

DRUK
DRUKARNIA OLEJNIK, www.olejnik.com.pl

Spis treści

WSTĘP

Józef Dobosz	
Andrzej Marek Wyrwa (1955-2022) – między historią i archeologią	11
Bibliografia prac prof. dr. hab. Andrzeja M. Wyrwy (<i>Jakub Linetty</i>)	21

ARCHEOLOGIA

Michał Brzostowicz	
Okres plemienny na ziemiach polskich w badaniach archeologicznych. Wybrane zagadnienia	61
Iga Fabiszak	
Osadnictwo w epoce brązu i wczesnej epoce żelaza w rejonie Jeziora Stępushowskiego	95
Paulina Florjanowicz	
Archeologia w polityce państwa polskiego od 1918 roku do dziś. Wstęp do debaty	109
Tomasz Kasprówicz	
Wirydarz i krużganki klasztoru cysterskiego w Łeknie	121
Magdalena D. Matczak	
Interdyscyplinarne badania nad niepełnosprawnością w średniowiecznym i nowożytnym Łeknie	145
Magda Miciak, Andrzej Sikorski	
Tekstylnia z cmentarzyska w Gieczu, gm. Dominowo, stan. 10, woj. wielkopolskie .	165
Elżbieta Miłosz	
Badania antropologiczne szczątków ludzkich z cmentarza przykościelnego i wnętrza drewnianej świątyni pw. św. Mikołaja w Tarnowie Pałuckim	183
Paweł Pawlak, Paulina Wesołowska	
Cmentarz przykościelny w Lusowie koło Poznania w świetle badań archeologicznych. Przyczynek do poznania średniowiecznych i nowożytnych zwyczajów funeralnych	199
Paweł Sankiewicz, Anna Wrzesińska	
Grób domniemanego pielgrzyma z Ostrowa Lednickiego	227

Barbara Stolpiak, Teresa Świercz, Magdalena Poklewska-Koziełł Woda w funkcjonowaniu opactwa cystersów z Lasu Maryi (dzisiejszego Bierzw- nika)	247
Anna Wrześcińska, Jacek Wrześciński Skalpel z Dziekanowic	275
Magdalena Zawol Wczesnośredniowieczny zoomorficzny przedmiot z poroża. Łekno, stan. 3 – frag- ment grzebienia?	283
HISTORIA	
Małgorzata Delimata-Proch Jak dawniej w świetle opowieści <i>de miraculis</i> uzdrawiano z epilepsji?	299
Zbyszko Górczak Lokacja miejska Wielenia nad Notecią	315
Tomasz Jasiński O lekcji <i>deferre</i> i koniekturze <i>de fratre</i> w <i>Kronice polskiej</i> Galla Anonima	329
Krzysztof Kaczmarek W kuchni i refektarzu klasztoru dominikanów w Brzegu	341
Adam Krawiec Obraz Władysława Hermana w kronikach polskich okresu średniowiecza i rene- sansu – od Galla Anonima do Aleksandra Gwagnina	363
Jakub Linetty Średniowieczne drzwi żelazne z Ostrowa Lednickiego	385
Maciej Michalski Karta z wczesnych dziejów Uniwersytetu Poznańskiego. Doktorat <i>honoris causa</i> dla marszałka Ferdinanda Focha w 1923 roku	411
Marcin Moeglich Zanikłe osady wiejskie w posiadłościach cystersów łekneńsko-wągrowieckich. Przyczynek do badań.	425
Jarosław Nikodem Jagiello i jego rodzeni bracia (znów o kolejności urodzin młodszych Olgierdowi- czów).	439
Maciej Przybył Pałuki w polityce Piastów wielkopolskich od połowy XII do końca XIII wieku	455
Jerzy Rajman Wizyty władców, osób świeckich i duchownych spoza zakonu w średniowiecznym opactwie cystersów w Mogile	477
Dariusz Andrzej Sikorski Jak nie odkryto grobu św. Piotra, czyli (zła) historiografia dziennikarska – kwitnący gatunek pisarstwa historycznego	493
Michał Skoczyński Pochodzenie geograficzne profesek klasztoru cysterek w Owińskach (XIII-XIX w.)	529

Marcin Starzyński	
Kto wymyślił świętego Zbigniewa? Jeszcze o legendzie rzekomego opata koprzywnickiego z XIII wieku	549
Rafał Witkowski	
Najstarszy schematyzm polskiej prowincji cystersów z 1754 r.	561
Maciej Zdanek	
Struktury prowincjalne cystersów polskich pod koniec XV wieku. Przyczynek źródłowy.	587
Mariola Olejniczak	
Sztuka leczenia w muzeach: nowe spojrzenie na funkcje muzeów	609

WSTĘP

Józef Dobosz

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

<https://orcid.org/0000-0002-8222-0650>

Andrzej Marek Wyrwa (1955-2022) – między historią i archeologią

A ndrzej Marek Wyrwa urodził się w Krzyżu Wielkopolskim 22 marca 1955 r. Początki jego poważnej przygody z historią łączą się ze studiami, jakie podjął w ówczesnym Instytucie Historii UAM w 1974 r. Ukończył je w 1978 r., uzyskując pod okiem Jerzego Strzelczyka (ówcześnie docenta) tytuł zawodowy magistra; równolegle studiował archeologię pod kierunkiem profesora Jana Żaka (ukończył ją w 1981 r.). Kolejnym etapem pogłębiania zainteresowań historycznych były dla Andrzeja Wyrwy studia doktoranckie – pod naukową opieką profesora Jerzego Strzelczyka przygotował rozprawę doktorską poświęconą kronice świata Alberyka z Trois-Fontaines¹. W następnych latach trwale związał się z Instytutem Historii UAM, w którym w 1984 r., tuż przed obroną rozprawy doktorskiej (1985), uzyskał etat naukowo-dydaktyczny. Został wówczas członkiem społeczności Zakładu Historii Średniowiecznej, w który pracował do końca swego życia. W roku 1996 habilitował się na podstawie rozprawy *Procesy fundacyjne wielopolskich opactw cysterskich linii altenberskiej*², dnia 5 marca 2004 r. uzyskał tytuł profesora, zaś stanowisko profesora zwyczajnego w 2007 r. W latach 1982-2008 kierował interdyscyplinarną Ekspedycją Archeologiczną „Łekno”, która działała przy Instytucie Historii UAM. W związku z postępującymi pracami wykopa-

¹ Teza doktorska pt. „Kronika Alberyka z Trois-Fontianes jako źródło do dziejów Europy Środkowej i Wschodniej” powstała pod naukową opieką prof. Jerzego Strzelczyka, a recenzentami w przewodzie byli Profesorowie: Helena Chłopocka, Brygida Kürbis oraz Henryk Samsonowicz.

² A.M. Wyrwa, *Procesy fundacyjne wielopolskich opactw cysterskich linii altenberskiej. Łekno – Ląd – Obra*, Poznań 1995 (Publikacje Instytutu Historii UAM 3). Recenzentami w przewodzie byli profesorowie: Jerzy Kłoczowski, Kazimierz Bobowski i Jerzy Strzelczyk.

liskowymi w Łeknie zainicjował pod koniec lat 80. XX w. serię wydawniczą „Studia i Materiały do dziejów Pałuk”³.

Przełomowy w jego karierze był rok 2008, w którym został powołany na stanowisko dyrektora jednego z najważniejszych muzeów Wielkopolski – Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy. Jako zwierzchnik tej placówki rozpoczął realizację największego w jej dziejach projektu modernizacyjnego, zaś jako redaktor naczelny wydawnictw MPP rozwinął działalność publikacyjną, był też redaktorem naczelnym czasopisma naukowego „Studia Lednickie”. W 2014 r. stanął na czele nowego czasopisma, „Museion Poloniae Maioris. Rocznik Naukowy Fundacji Muzeów Wielkopolskich”. Na stanowisku dyrektora Muzeum Pierwszych Piastów pozostał do końca, godząc te obowiązki z pracą dydaktyczną i naukową na uniwersytecie. Był m.in. członkiem Rady Bibliotecznej przy Bibliotece Uniwersyteckiej UAM w latach 2012-2015. Jego zainteresowania historyczne i archeologiczne kierowały go też do rozmaitych towarzystw i organizacji naukowych. Był m.in.: członkiem Komisji Archeologicznej Oddziału PAN w Poznaniu w kadencji 2011-2014; Wydziału II Historii i Nauk Społecznych Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk (Komisja Archeologiczna); Stowarzyszenia Naukowego Archeologów Polskich oddział w Poznaniu (przez pewien czas był jego wiceprezesem); Stowarzyszenia Archeologii Środowiskowej w Polsce. Przez wiele lat był członkiem Rady Programowo-Naukowej ds. Szlaku Piastowskiego oraz członkiem Rady Muzeum Regionalnego w Wągrowcu. Wreszcie w latach 2003-2016 przewodniczył Radzie Koordynacyjnej Szlaku Cysterskiego w Polsce przy Opacie Prezesie Polskiej Kongregacji Cystersów⁴.

Trwale piętno na zainteresowaniach badawczych Andrzeja Wyrwy wycisnął okres studiów historycznych i archeologicznych. To już wówczas dociekania młodego miłośnika przeszłości skupiły się na zakonie cystersów oraz archeologii, a to zaprowadziło go do poszerzonych, szczegółowych badań nad wspólnotami zakonnymi i najdawniejszą przeszłością Polski. Połączenie archeologii i historii wyrastało niewątpliwie z bliskości obu dyscyplin, zwłaszcza na gruncie wczesnego średniowiecza. Bardzo szybko zna-

³ Pierwszy tom serii ukazał się nakładem Wydawnictwa UAM w 1989 roku – zob. *Studia i materiały do dziejów Pałuk*, t. I: *Osadnictwo i architektura w rejonie Łekna*, red. A.M. Wyrwa, Poznań 1989, ss. 239.

⁴ Pełniejsze dane o naukowej karierze i działalności profesora Andrzeja Marka Wyrwy (zwłaszcza na UAM) można odnaleźć w Archiwum Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

kiem rozpoznawczym Andrzeja Wyrwy stały się interdyscyplinarne badania nad łekneńskim zespołem osadniczym, w którym polskie dzieje cystersów splatały się z dziejami państwa i lokalnych wspólnot osadniczych. U progu kariery, w 1982 r. na bazie doświadczeń studenckich, zainicjował kompleksowe badania w Łeknie (stanowisko: Klasztor), które miały na celu przebadanie siedziby (do końca XIV w.) jednego z najstarszych klasztorów cysterskich w Polsce i Europie Środkowej. Pierwsza kampania terenowa doszła do skutku w roku 1983, a badania z roku na rok nabierały rozmachu i przyniosły nadspodziewane rezultaty.

Od cystersów i kolejnych kampanii wykopaliskowych w Łeknie droga wiodła wprost do powstania Zespołu do Badań nad Historią i Kulturą Cystersów w Polsce. Był on owocem wielogodzinnych dyskusji w Collegium Novum UAM, ówczesnej siedzibie Instytutu Historii, w pokoju 314. Ostatecznie na czele grupy uczonych, głównie historyków, archeologów, historyków sztuki i architektury, ale także znawców szeroko pojętej kultury, stanął profesor Jerzy Strzelczyk, ale *spiritus movens* całego przedsięwzięcia był Andrzej Wyrwa, który został sekretarzem Zespołu. Obok łekneńskich wykopalisk jego wizytówką stały się bez wątpienia ogólnopolskie konferencje poświęcone dziejom i kulturze cystersów. Szybko zresztą pojawili się na nich uczeni spoza Polski – Czesi, Słowacy i Niemcy. W latach 80. i 90. XX w. przeszłość cystersów polskich na dość rozległym europejskim tle była więc głównym obszarem zainteresowań Andrzeja Wyrwy. Realizował je badawczo na dwóch płaszczyznach – archeologicznej (badania w Łeknie i kontakty z innymi archeologami prowadzącymi wykopaliska na obiektach cysterskich bądź pocysterskich) oraz historycznej (prowadził wówczas głównie poszukiwania początków wielkopolskich klasztorów cysterskich poprzedzone przygotowaniem tezy doktorskiej o kronice Alberyka).

Pierwsze z głównych dzieł – badania wykopaliskowe w łekneńskim kompleksie osadniczym – szybko przeobraziły się w przedsięwzięcie interdyscyplinarne, prowadzone na sporą skalę. Obok archeologów i historyków sam inicjator przywiązywał dużą wagę do badań przyrodniczych. Zaangażowani byli w nie biolodzy (przede wszystkim antropolodzy, hydrolodzy, zoolodzy czy botanicy) i geografowie, ale też chemicy. Rozpoczęte w 1983 r. badania terenowe trwały aż do roku 2008, w ich toku wydobywano z ziemi relikty pierwotnej siedziby cystersów łekneńskich (najpierw kościół, potem zabudowania klasztorne, w końcu także kaplicę, która działała w Łeknie po translokacji konwentu cysterskiego do Wągrowca), odkryto gród wczesnopaństwowy

z ufundowaną na nim rotundą (zapewne z początku XI w.), eksplorowano wielowarstwowe cmentarzysko przykościelne. Z czasem wykopaliska przeniosły się również na drugą stronę Jeziora Łekneńskiego i objęły teren miasta lokacyjnego oraz osady targowej wzmiankowanej w źródłach XII w. i stopniowo były nasycane elementami badań przyrodniczych.

Ekspedycja Archeologiczna „Łekno”, chyba najważniejsze naukowe „dziecko” Andrzeja M. Wyrwy, przez ćwierć wieku stanowiła z jednej strony ważny element badań dla poznańskich mediewistów skupionych w Zakładzie Historii Średniowiecznej Instytutu Historii UAM, z drugiej zaś strony wciągała w swą orbitę lokalne środowiska Łekna i Wągrowca. W badaniach, obok pracowników, uczestniczyli studenci UAM – jako praktykanci głównie studenci archeologii i antropologii, zaś wykonując prace pomocnicze – studenci historii. Prowadzono badania, uczono się, zawierano przyjaźnie, rodziły się naukowe fascynacje. Toczone dyskusje, wiedziono spory – rodziły się z nich pierwsze i kolejne publikacje. Stałym elementem działań organizacyjnych Andrzeja Wyrwy były w tym czasie zabiegi o pieniądze na kolejne wykopaliskowe kampanie i zabezpieczenie bytowe ich uczestników, a to wymagało rozmów z władzami naszego Uniwersytetu, lokalnymi władzami w Wągrowcu, a także z wojewódzkim konserwatorem zabytków w Pile (tak do roku 1999).

Badania w Łeknie i kluczową działalność Zespołu do Badań nad Historią i Kulturą Cystersów w Polsce, czyli kolejne konferencje cysterskie, łączyła chęć budowania wiedzy o przeszłości na naszych ziemiach kongregacji cysterskiej. W obu przypadkach – i Łekna, i Zespołu – trzeba było wychodzić daleko poza dzieje średniowiecza. I o ile w przypadku badań wykopaliskowych koncentrowano się na metodach archeologicznych, wzmacniając je istotnie przyrodoznawstwem, o tyle w przypadku działań Zespołu na plan pierwszy wysuwały się dociekania i metody charakterystyczne dla szeroko rozumianej humanistyki. Niebagatelną rolę odgrywali w nich sami cystersi, z którymi Andrzej Wyrwa szybko nawiązał kontakt – przede wszystkim z opactwem w Mogile i o. Hugonem (Zdzisławem) Leszczyńskim OCist. czy opactwem w Wąchocku i klasztorem w Jędrzejowie oraz cystersami ze śląskiego Krzeszowa i Henrykowa. Owocowało to również licznymi wizytami studyjnymi (przede wszystkim w opactwie mogińskim), a także objazdami naukowymi po polskich opactwach cysterskich. To podczas tych wizyt i objazdów konkretyzowały się plany naukowe i powstawały pomysły na kolejne konferencje.

Od 1985 r. do końca XX w. odbyły się cztery wielkie konferencje poświęcone męskiej odnodze zakonu cystersów organizowane przez Andrzeja Wyrwę przy wsparciu kolegów z Zakładu Historii Średniowiecznej i patronacie profesora Jerzego Strzelczyka. Pierwsza z nich odbyła się wiosną 1985 r. (22-24 maja) w Błażewku pod Poznaniem, tuż przed otwarciem trzeciego sezonu wykopalisk w Łeknie. Hasłem wywoławczym były historia i kultura polskich cystersów w kontekście europejskim, a obszerne materiały ukazały się drukiem w Wydawnictwie UAM dwa lata później⁵. Miała ona charakter międzynarodowy – referaty obok polskich cystersologów wygłosili goście z Niemiec, Irlandii oraz ówczesnej Czechosłowacji. Spośród kilkudziesięciu referatów, które przedstawili uczeni tej miary, co Brygida Kürbis, Helena Chłopocka, Alicja Karłowska-Kamzowa, Wilfried Schich, Jerzy Rozpędowski i inni, ostatecznie opublikowano 33 teksty. Cystersów reprezentował na tej konferencji wspomniany wyżej o. Hugo Leszczyński OCist., który wygłosił referat poświęcony studiom w klasztorach cysterskich w XIII-XIX w. Referat wygłosił również Andrzej Wyrwa, a wystąpienie to było po części pokłosiem prowadzonych w Łeknie badań archeologicznych. Na sympozjum pojawiła się też spora grupa historyków z Zakładu Geografii Historii Kościoła KUL kierowanego przez profesora Jerzego Kłoczowskiego, co dało początek udanej współpracy między ośrodkami lubelskim i poznańskim.

Kolejne spotkanie znawców dziejów cystersów odbyło się w Gnieźnie w dniach 21-23 września 1987 r., tym razem organizatorami, obok Instytutu Historii UAM, były: Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk i Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie. Na apel patrona przedsięwzięcia, profesora Jerzego Strzelczyka, współorganizatorów, przede wszystkim ówczesnej sekretarz generalnej PTPN profesor Alicji Karłowskiej-Kamzowej, oraz dzięki zadzierzgniętych przez Andrzeja Wyrwę relacjom do Gniezna przyjechało duże grono uczonych zajmujących się zakonem cysterskim z obu państw niemieckich, Czechosłowacji i Polski. Wygłoszono ponad 30 referatów, których autorami byli m.in. Teresa Dunin-Wąsowicz, Zygmunt Świechowski, Alicja Karłowska-Kamzowa, Petr Sommer, Jiří Kuthan, a materiały pokonferencyjne ukazały się drukiem w 1992 r. nakładem Wydawnictwa UAM⁶. Tuż przed i podczas gnieźnieńskiego sympozjum, dzięki kontaktom Andrzeja

⁵ *Historia i kultura cystersów w dawnej Polsce i ich europejskie związki*, red. J. Strzelczyk, Poznań 1987.

⁶ *Cystersi w kulturze średniowiecznej Europy*, red. J. Strzelczyk, Poznań 1992.

Wyrwy, nawiązana została bliska współpraca z Wojewódzkim Ośrodkiem Archeologiczno-Konserwatorskim we Wrocławiu, któremu przewodził wówczas Tadeusz Kaletyn, a badania nad architekturą cystersów prowadziła Ewa Łużyniecka.

Na kolejne sympozjum poświęcone cystersom musieliśmy czekać aż sześć lat – doszło do niego w dniach 27-30 września 1993 r. w Poznaniu, w siedzibie Instytutu Historii UAM przy ul. Św. Marcin 78. *Spiritus movens* przedsięwzięcia był tradycyjnie Andrzej Wyrwa, patronował konferencji profesor Jerzy Strzelczyk, a za stronę organizacyjną odpowiadał działający przy Instytucie Historii UAM Zespół do Badań nad Historią i Kulturą Cystersów w Polsce (głównie pracownicy Zakładu Historii Średniowiecznej IH UAM). Tym razem skupiono się na polskich dziejach cystersów i obradowano pod hasłem „Dzieje, kultura artystyczna i umysłowa polskich cystersów od średniowiecza do końca XVIII w.” Wygłoszono ok. 50 wystąpień, a pośród referentów pojawiła się grupa młodych uczonych, którzy stosunkowo niedawno zajęli się problematyką cysterską. Obrady mogły dojść do skutku dzięki grantowi KBN, który pozyskał Andrzej Wyrwa w 1991 r., a druk materiałów pokonferencyjnych zawdzięczamy współpracy z redaktorem półrocznika „Nasza Przeszłość. Studia z dziejów Kościoła i kultury katolickiej w Polsce” ks. Janem Dukalą CM⁷.

Po pięcioletniej przerwie, w dniach 5-10 października 1998 r. doszło do czwartej konferencji cysterskiej. Tym razem dzięki pozyskanemu przez Andrzeja Wyrwę kolejnemu grantowi KBN oraz wsparciu cystersów mogiłskich, głównie opata mogiłskiego i jednocześnie prezesa Polskiej Prowincji Cystersów o. Jacka Stożka OCist., konferencja odbyła się w Krakowie-Mogile, w tamtejszym opactwie cysterskim. Wielkie zasługi dla konferencji i jej przebiegu położył o. Hugo Leszczyński OCist., który czuwał nad całością obrad. Pod względem zasięgu, liczby referatów i imprez towarzyszących (objazdy) była ona największą z dotychczasowych (ponad 50 referatów), ponownie pojawili się na niej goście z Czech i Niemiec, odbyły się dwa objazdy naukowe: 9 października po małopolskich klasztorach cysterskich (Wąchock, Jędrzejów, Mogiła) oraz 10 października po klasztorach i obiektach cysterskich i pocysterskich Spisza i Podhala (Czarna Góra, Ludźmierz, Trybsz i Szczyrzyc).

⁷ *Dzieje, kultura artystyczna i umysłowa polskich cystersów od średniowiecza do końca XVIII wieku*, red. J. Strzelczyk, Kraków 1994 („Nasza Przeszłość. Studia z dziejów Kościoła i kultury katolickiej w Polsce”, t. 83).

Wydania dofinansowanych przez Komitet Badań Naukowych obszernych materiałów pokonferencyjnych podjęło się ówczesne Wydawnictwo Poznańskie kierowane przez dr. Ryszarda Wryka, a odnośny tom ukazał się w 2000 r.⁸

Częstotliwość konferencji cysterskich nie była zapewne tak duża, jak oczekiwania środowiska, ale Andrzeja Wyrwę w tym czasie absorbowały nie tylko prowadzone dorocznie wykopaliska w Łeknie, ale przede wszystkim zakrojone na dużą skalę prace nad innym jego pomysłem, który dojrzewał przez całe lata – przygotowaniem „Monastykonu” polskich klasztorów cysterskich. To ambitne przedsięwzięcie objęło wszystkie męskie klasztory cysterskie ziem polskich od XII w. do czasów współczesnych. Pierwszy tom, który Andrzej Wyrwa nie tylko współredagował, ale i przygotował do niego kilka znaczących tekstów, objął w ujęciu syntetycznym dzieje, kulturę i duchowość polskich cystersów⁹, natomiast tom drugi stanowił pełny katalog polskich opactw cysterskich¹⁰, do którego Andrzej Wyrwa przygotował kilka haseł oraz wstęp (Łekno – Wągrowiec; Obra, Łąd, Zemsko – Bledzew; Kraków Nowa Huta, Szklane Domy). To pomnikowe dzieło ukazało się dzięki niespożytej energii Andrzeja oraz finansowemu wsparciu Komitetu Badań Naukowych i zaangażowaniu Wydawnictwa Poznańskiego. Mimo koncentracji na tym ogromnym przedsięwzięciu naukowym, edytorskim i organizacyjnym przygotowywał on kolejne konferencje i współpracował przy badaniach na dawnym pocysterskim klasztorze w Bierzwniku (Pomorze Zachodnie).

Jeszcze w trakcie prac nad monastykonem klasztorów męskich Andrzej Wyrwa zwrócił swe zainteresowania ku żeńskiej linii zakonu cystersów. Wówczas narodziła się idea kolejnej wielkiej konferencji cysterskiej, której bohaterkami stały się cysterski, a doskonałą okazją do kolejnego naukowego spotkania była 800. rocznica założenia klasztoru w Trzebnicy. Doszło do niego, przy znaczącym udziale ks. Antoniego Kiełbasy SDS, w dniach 18-21 września 2002 r. właśnie w Trzebnicy, kiedy to wygłoszono ponad 50 referatów pod hasłem „Cysterki w dziejach i kulturze ziem polskich daw-

⁸ *Cystersi w społeczeństwie Europy Środkowej. Materiały z konferencji naukowej odbytej w klasztorze oo. Cystersów w Krakowie Mogiła z okazji 900. Rocznicy powstania Zakonu Ojców Cystersów. Poznań – Kraków – Mogiła 5-10 października 1998*, red. A.M. Wyrwa, J. Dobosz, Poznań 2000.

⁹ *Monasticon Cisterciense Poloniae, t. I: Dzieje i kultura męskich klasztorów cysterskich na ziemiach polskich i dawnej Rzeczypospolitej od średniowiecza do czasów współczesnych*, red. A.M. Wyrwa, J. Strzelczyk, K. Kaczmarek, Poznań 1999.

¹⁰ *Monasticon Cisterciense Poloniae, t. II: Katalog męskich klasztorów na ziemiach polskich i dawnej Rzeczypospolitej*, red. A.M. Wyrwa, J. Strzelczyk, K. Kaczmarek, Poznań 1999.

nej Rzeczypospolitej i Europy Środkowej”¹¹. Jak zwykle materiały pokonferencyjne opublikowano w obszernym tomie, wydanym przez Wydawnictwo Poznańskie dwa lata po konferencji¹².

Szczególnym podsumowaniem dociekań Andrzeja Marka Wyrwy nad dziejami cystersów było opublikowanie w czwartym tomie serii „Cistercium Mater Nostra. Studia et documenta” wyboru jego prac poświęconych problematyce cysterskiej (polskiej i powszechnodziejowej). Z jego obfitego i znaczącego dorobku wybrano teksty z lat 1995-2016 (poprawione i uzupełnione przez autora), które podzielono na dwie grupy. Pierwsza (*O powstaniu, rozwoju, tożsamości i europejskim dziedzictwie zakonu*) objęła pięć prac o charakterze ogólnym i dwie poświęcone misji pruskiej cystersów, natomiast druga (*O „szarych mnichach” w Wielkopolsce*) kolejnych dziesięć prac o związkach cystersów z Wielkopolską¹³. Publikacja ta w jakiś sposób puentuje jego wieloletnią działalność na polu badań nad dziejami cystersów czy, szerzej, formacji mniszych, ale też podkreśla prace organizacyjne nad polską odnogą szlaku cysterskiego – jak wiemy, w latach 2003-2016 przewodniczył Radzie Koordynacyjnej Szlaku Cysterskiego w Polsce przy Opacie Prezesie Polskiej Kongregacji Cystersów. Udział w tym dziele, jak i kilkunastoletni okres zarządzania Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy (2008-2022) to już jednak inna opowieść...

W trakcie swego niezwykle aktywnego żywota naukowego opublikował kilkaset rozmaitych prac. Prowadził interdyscyplinarne badania nad siecią klasztorów mniszych w Polsce w wiekach średnich, ze szczególnym uwzględnieniem dziejów i kultury zakonu cystersów w Polsce i Europie Środkowej, a także studia nad pielgrzymkami i szlakami kulturowymi na ziemiach polskich i w Europie. Jako archeologa pociągały go romańska i gotycka architektura sakralna (murowana i drewniana) w Polsce, kwestie przemian osadniczo-kulturowych i przyrodniczych we wczesnośredniowiecznej Polsce i Europie

¹¹ Zob. A.M. Wyrwa, *Siódma międzynarodowa konferencja naukowa cystersologów: „Cysterki w dziejach i kulturze ziem polskich i dawnej Rzeczypospolitej”, Trzebnica 18-21 września 2002 roku*, *Nasza Przeszłość* 99 (2003), s. 481-495.

¹² *Cysterki w dziejach i kulturze ziem polskich dawnej Rzeczypospolitej i Europy Środkowej. Materiały z siódmej Międzynarodowej Konferencji Cystersologów odbytej z okazji 800. rocznicy fundacji Opactwa Cystersów w Trzebnicy, Trzebnica 18-21 września 2002 r.*, red. A.M. Wyrwa, ks. A. Kiełbasa SDS, ks. J. Swastek, Poznań 2004.

¹³ A.M. Wyrwa, *Cisterciana. Studia z dziejów i kultury Zakonu Cysterskiego*, *Societas Vistulana*, Kraków-Poznań 2017 (Seria: Cistercium Mater Nostra. Studia et documenta 4).

oraz historia archeologii. Był za działalność naukową i upowszechniającą wiedzę oraz prace organizacyjne wielokrotnie nagradzany. W 2012 r. został laureatem nagrody Człowiek Roku Mediów Lokalnych (Gniezno); otrzymał też srebrny medal „Zasłużony Kulturze Gloria Artis”, odznakę honorową „Za Zasługi dla Województwa Wielkopolskiego”, Medal Komisji Edukacji Narodowej. Z rąk kardynała Henryka Gulbinowicza za wkład w badania nad zakonem cystersów w Polsce otrzymał „Srebrny pierścień 2000-lecia chrześcijaństwa i 1000-lecia archidiecezji wrocławskiej”. Choć odszedł 17 listopada 2022 r., badania nad cystersami, aktywność popularyzatorska i dokonania muzealnicze pozostaną na zawsze jego wizytówką.

Bibliografia prac prof. dr. hab. Andrzeja M. Wyrwy

W poniższej bibliografii uwzględniono prace o charakterze naukowym i najważniejsze popularyzatorskie. W głównym zestawieniu znajdują się publikacje książkowe, katalogi wystaw, a także artykuły z czasopism i prac zbiorowych. W osobnych zestawieniach zostały uwzględnione wydawnictwa źródłowe, redakcje czasopism i prac zbiorowych, a także wykaz artykułów o charakterze biograficznym dotyczących Profesora Andrzeja Marka Wyrwy. W przedstawionym poniżej zestawieniu nie uwzględniono jego bogatego dorobku publicystycznego (np. artykułów w „Głosie Wągrowieckim” czy „Łekneńskich Wieściach” i wielu innych).

1982

1. *Łekno, gm. Wągrowiec, woj. pilskie, stanowisko nr 3*, Informator Archeologiczny. Badania 16 (1982) [wyd. 1983], s. 207-209.
2. *Polska glosa do najnowszego przeglądu dziejów zakonu cysterskiego*, rec. *Die Cistercienser. Geschichte, Geist, Kunst*, red. A. Schneider, A. Wienand, W. Bickel, E. Coester, Köln 1977, Roczniki Historyczne 48 (1982), poz. 2, s. 147-152.

1983

3. *Novae-sektor zachodni, 1978. Sprawozdanie tymczasowe z wykopalisk ekspedycji archeologicznej UAM w Poznaniu*, Archeologia XXXI (1983), s. 113-166.
4. *Łekno, gm. Wągrowiec, woj. pilskie, stanowisko 1*, Informator Archeologiczny. Badania 17 (1983) [wyd. 1984], s. 162-163.
5. *Łekno (Tarnowo Pańskie), gm. Wągrowiec, woj. pilskie, stanowiska nr 3 i 4*, Informator Archeologiczny. Badania 17 (1983) [wyd. 1984], s. 163-166.

6. Rec. Michel Brezillon, *Encyklopedia kultur pradziejowych*, przekł. J. Gąsowski, wstęp W. Hensel, Warszawa 1981, *Z Otchłani Wieków* 1-3 (1983), s. 134-135.

1984

7. *Klasztor cysterski p.w. NMP i św. Piotra w Łeknie, gm. Wągrowiec, woj. pilskie. Rys historyczny i komunikat z badań archeologicznych (stanowisko nr 3 w Łeknie)*, [w:] *Luckna – secunda filia Veteris-Montis. Historia. Architektura. Archeologia (Zarys)*, red. A.M. Wyrwa, Poznań 1984, s. 23-36.
8. *Łekno, gm. Wągrowiec, woj. pilskie, stanowisko 3*, Informator Archeologiczny. Badania 18 (1984) [wyd. 1985], s. 134-136 [z E. Springer].
9. *Łekno po raz drugi*, *Z Otchłani Wieków* 3-4 (1984), s. 170-179.
10. *Początki badań klasztoru w Łeknie*, *Z Otchłani Wieków* 1 (1984), s. 31-36.
11. *Poglądy na wykształcenie w zakonie cystersów od XI do XV wieku*, [w:] *Sprawozdania PTPN nr 101 za 1983, Wydział Nauk o Sztuce*, Poznań 1984, s. 44-49.
12. *Uwagi o przyczynach translokacji wielkopolskich klasztorów cysterskich w XIV-XV wieku*, [w:] *Mente et litteris. O kulturze i społeczeństwie wieków średnich*, red. H. Chłopocka, Poznań 1984, s. 239-246.

1985

13. *Łekno, gm. Wągrowiec, woj. pilskie, stanowisko nr 4 (grunty wsi Tarnowo Pałuckie)*, Informator Archeologiczny. Badania 19 (1985) [wyd. 1986], s. 133-134 [z E. Springer].
14. *Łekno, gm. Wągrowiec, woj. pilskie, stanowisko nr 3, grunty wsi Tarnowo Pałuckie*, Informator Archeologiczny. Badania 19 (1985) [wyd. 1986], s. 134-136 [z E. Springer, E. Muchą, B. Widelską, L. Fijałem].
15. *Novae – sektor zachodni 1980 rok. Sprawozdanie tymczasowe z wykopalisk ekspedycji archeologicznej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu*, *Archeologia* XXXIII (1985), s. 163-191 [z A. Biernackim, L. Mrozewiczem, S. Parnickim-Pudełko].
16. *Początek, świetność i upadek Ordo Cisterciensium*, rec. Kaspar Elm, Peter Joerißen, *Die Zisterzienser. Ordensleben zwischen Ideal und Wirklichkeit*, t. I-II, Köln 1980-82, *Roczniki Historyczne* 51 (1985), s. 111-119.

1986

17. *Geschichte und Kultur der Zisterzienser in Polen und ihre europäischen Beziehungen*, *Cistercienser Chronik* 93 (1986), z. 1-4, s. 55-57.
18. *Łekno po raz trzeci – wczesnoromańska rotunda*, *Z Otchłani Wieków* 2 (1986), s. 73-80.

19. Łekno, gm. Wągrowiec, woj. pilskie (grunty pod administracją wsi Tarnowo Pałuckie), stanowisko 3, Informator Archeologiczny. Badania 20 (1986) [wyd. 1987], s. 143-144 [z E. Springer, E. Muchą, L. Fijałem, P. Namiotą].
20. Najdawniejsza przeszłość i czasy nowożytne (do XVIII wieku), [w:] *Zarys dziejów Nowego Tomysła*, red. B. Polak, Nowy Tomyśl 1986, s. 11-25.
21. Rola jednostki w poznaniu naukowym świata, rec. *Teoria i empiria w polskiej szkole antropologicznej. W 100-lecie urodzin Jana Czekanowskiego*, red. J. Piontek i A. Malinowski, Poznań 1985, Nurt 12 (1986), s. 19.

1987

22. Dotychczasowe wyniki badań archeologiczno-architektonicznych stanowiska nr 3 w Łeknie, gm. Wągrowiec, woj. pilskie (stan badań z 1985 roku), Sprawozdania Gdańskiego Towarzystwa Naukowego 13 (1987), s. 57-59.
23. Klasztor cysterski pod wezwaniem NMP i św. Piotra w Łeknie. Stan badań architektoniczno-archeologicznych (komunikat), [w:] *Historia i kultura cystersów w dawnej Polsce i ich europejskie związki*, red. J. Strzelczyk, Poznań 1987, s. 305-320.
24. *Les Cisterciens dans la Culture Europeenne du Moyen Age 2eme Sesion Cistercienne Internationale*, Bulletin du CERCOR 12 (1987), s. 33-34.
25. Łekno, gm. Wągrowiec, woj. pilskie (grunty pod administracją wsi Tarnowo Pałuckie), stanowisko 3, Informator Archeologiczny. Badania 21 (1987) [wyd. 1988], s. 160-162.
26. *Zisterzienser – Symposion*, Cistercienser Chronik 1-2 (1987), s. 85.

1988

27. *Cystersi w kulturze średniowiecznej Europy*, Kwartalnik Historyczny 95 (1988), nr 1, s. 213-215.
28. *Les Cisterciens et la culture europeenne au Moyen Age: deuxieme colloque cistercien international*, Citeaux Commentarii Cistercienses 39 (1988), z. 1-2, s. 167.

1989

29. *Łekno. Przewodnik po wykopaliskach*, Poznań-Łekno 1989.
30. *Fotointerpretacja i weryfikacja archeologiczna zdjęć lotniczych ze stanowiska nr 3 w Łeknie*, [w:] *Studia i materiały do dziejów Pałuk*, t. 1, red. A.M. Wyrwa, Poznań 1989, s. 121-135 [z A. Kijowskim].
31. *Informacje źródłowe i historia badań stanowiska nr 3 w Łeknie od translokacji do początku stacjonarnych badań wykopaliskowych*, [w:] *Studia i materiały do dziejów Pałuk*, t. 1, red. A.M. Wyrwa, Poznań 1989, s. 105-120.

32. Łekno, gm. Wągrowiec, woj. pilskie, stan. nr 3, AZP 43-31/44, Informator Archeologiczny. Badania 23 (1989) [wyd. 1993], s. 67-68.
33. Łekno – położenie, nazwy i próba ich pierwotnej identyfikacji topograficznej, [w:] *Studia i materiały do dziejów Pałuk*, t. 1, red. A.M. Wyrwa, Poznań 1989, s. 85-104.
34. Pałuki – nazwa i terytorium w świetle źródeł i literatury. Stan badań, [w:] *Studia i materiały do dziejów Pałuk*, t. 1, red. A.M. Wyrwa, Poznań 1989, s. 11-22.
35. Przedmowa, [w:] *Studia i materiały do dziejów Pałuk*, t. 1, red. A.M. Wyrwa, Poznań 1989, s. 7-10.
36. Stan badań nad architekturą ze stanowiska nr 3 w Łeknie, [w:] *Studia i materiały do dziejów Pałuk*, t. 1, red. A.M. Wyrwa, Poznań 1989, s. 137-188.

1990

37. *Cystersi. Geneza, duchowość i organizacja życia w zakonie (do XV wieku) i początki fundacji na ziemiach polskich. Zarys*, [w:] *Cystersi w Polsce w 850-lecie fundacji opactwa jędrzejowskiego*, red. D. Olszewski, Kielce 1990, s. 11-39.
38. *Der Siedlungskomplex von Łekno*, *Archeologia Polona* 28 (1990), s. 171-195.
39. *Dokument fundacyjny klasztoru cystersów w Jędrzejowie*, [w:] *Cystersi w Polsce w 850-lecie fundacji opactwa jędrzejowskiego*, red. D. Olszewski, Kielce 1990, s. 205-208 [z J. Doboszem, K. Limanem].
40. *Profesor Aleksander Gieysztor doktorem Honoris Causa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu*, *Kwartalnik Historyczny* 97 (1990), nr 3-4, s. 275.

1991

41. *Etappen der Ortsveränderung der Zisterzienserklöster in Europa ab 11. bis 14. Jahrhundert. Die Zisterzienser-Filiationen auf dem polnischen Boden im 12. Jahrhundert*, [w:] *Naissance et Fonctionnement des réseaux monastiques et canoniaux. Actes du Premier Colloque International du C.E.R.C.O.M. Saint-Étienne, 16-18 Septembre 1985*, Saint-Étienne 1991, s. 321-333.
42. *Komentarz bibliograficzny do mapy i wykresu. Aneks II*, [w:] *Cystersi w średniowiecznej Polsce. Katalog wystawy*, Warszawa–Poznań 1991, s. 169-171.
43. *Położenie, nazwa i charakterystyka środowiska naturalnego Kostrzyna nad Odrą*, [w:] *Kostrzyn nad Odrą. Dzieje dawne i nowe*, red. J. Marczewski, Poznań 1991, s. 17-36.
44. *Prahistoria i wczesnośredniowieczne dzieje społeczeństw zamieszkujących okolice Kostrzyna nad Odrą*, [w:] *Kostrzyn nad Odrą. Dzieje dawne i nowe*, red. J. Marczewski, Poznań 1991, s. 37-76.

1992

45. *Cistercian monasteries in Wielkopolska. Historical background and state of research*, Citeaux Commentarii Cistercienses 43 (1992), z. 1-4, s. 343-406.
46. *Rozprzestrzenianie się cystersów w Europie zachodniej i na ziemiach polskich*, [w:] *Cystersi w kulturze średniowiecznej Europy*, red. J. Strzelczyk, Poznań 1992, s. 25-54.

1993

47. *Cystersi w Wielkopolsce. Ogólne tło przemian*, Przyjaciel Ludu V-VI (LVII-LVIII) (1993), s. 2-8 i ryc. 1-8, 14-15, 17-18.
48. *Szlak cysterski w Wielkopolsce*, Kronika Wielkopolski 62 (1992), nr 3, Poznań 1993, s. 65-74.
49. *Rotunda łekneńska w świetle dotychczasowych badań na tle architektury wczesnopiastowskiej w Polsce*, Kronika Wielkopolski 62 (1992), nr 3, s. 48-64.

1994

50. *Cystersi polscy i losy ich patrimonium do czasów współczesnych. Zarys problemu*, Nasza Przeszłość 83 (1994), s. 13-34.
51. *Le destin et la protection du patrimoine cistercien en Pologne*, [w:] *L'espace cistercien, sous la direction de Léon Pressouyre*, Paris 1994, s. 335-348.
52. *Położenie, nazwa i charakterystyka środowiska naturalnego Wągrowca*, [w:] *Dzieje Wągrowca*, red. E. Makowski, Poznań 1994, s. 7-21.
53. *Prahistoryczne i wczesnośredniowieczne osadnictwo w okolicach Wągrowca*, [w:] *Dzieje Wągrowca*, red. E. Makowski, Poznań 1994, s. 22-39.
54. *Średniowieczne dzieje miasta od lokacji do XV wieku*, [w:] *Dzieje Wągrowca*, red. E. Makowski, Poznań 1994, s. 40-55.

1995**Rozprawa habilitacyjna**

55. *Procesy fundacyjne wielkopolskich klasztorów cysterskich linii altenberskiej*. Łekno, Ląd, Obra, Poznań 1995.
56. *Tarnowo Pałuckie. Kościół p.w. św. Mikołaja*, Poznań 1995.
57. *Badania materiałoznawcze tworzyw budowlanych ze stan. nr 3 w Łeknie*, [w:] *Studia i materiały do dziejów Pałuk*, t. 2, red. A.M. Wyrwa, Poznań 1995, s. 249-267 [z L. Jochemczykiem, S. Skibińskim, J. Skoczylasem].

58. *Dzieje zakonu cystersów na ziemiach polskich (linia męska). Przemiany kulturowe i zmiany struktur organizacyjnych. Zarys problemu*, [w:] *Dziedzictwo kulturowe cystersów na Pomorzu: materiały seminarium, które odbyło się 18 września 1994 roku w Kołbaczu*, red. K. Kalita-Skwirzyńska, M. Lewandowska, Szczecin 1995, s. 11-32.
59. *Przedmowa*, [w:] *Studia i materiały do dziejów Pałuk*, t. 2, red. A.M. Wyrwa, Poznań 1995, s. 7-9.
60. *Przyczyny destrukcji rotundy łekneńskiej. Analiza geologiczno-inżynierska i historyczno-archeologiczna*, [w:] *Studia i materiały do dziejów Pałuk*, t. 2, red. A.M. Wyrwa, Poznań 1995, s. 173-181 [z J. Orłowskim].
61. *Wczesnośredniowieczne grodzisko w Łeknie w świetle dotychczasowych badań (stan nr 3)*, [w:] *Studia i materiały do dziejów Pałuk*, t. 2, red. A.M. Wyrwa, Poznań 1995, s. 29-62 [z M. Michalskim].
62. *Wybrane problemy badań zapraw budowlanych architektury wczesnopiastowskiej w Wielkopolsce i na Kujawach*, [w:] *Studia i materiały do dziejów Pałuk*, t. 2, red. A.M. Wyrwa, Poznań 1995, s. 201-226 [z S. Skibińskim].
63. *Złoża surowców skalnych do produkcji spoiw mineralnych na terenie Wielkopolski i Kujaw w średniowieczu*, *Acta Universitatis Nicolai Copernici, Archeologia* 23 (1995), s. 165-175 [z S. Skibińskim].

1996

64. *Szlak cysterski w Wielkopolsce*, Poznań 1996 [z B. Kucharskim].
65. *Cmentarzysko szkieletowe w Koninku, gm. Wągrowiec, woj. pilskie. Sprawozdanie z weryfikacji powierzchniowej*, *Wielkopolskie Sprawozdania Archeologiczne* 4 (1996), s. 109-119.
66. *Grosz turoński Filipa IV Pięknego z wykopalisk w Łeknie*, *Częstochowski Magazyn Numizmatyczny* 1 (1996), s. 12-13.
67. *Grosz turoński Filipa IV Pięknego z wykopalisk w Łeknie*, *Gdańskie Zeszyty Numizmatyczne* 24 (1996), s. 5-6.
68. *Łekno*, [w:] *Słownik starożytności słowiańskich*, t. 8, cz. 2, red. A. Gąsiorowski, G. Labuda, Wrocław 1996, s. 417-421.
69. *Łekno st. Ł3, gm. Wągrowiec, woj. Pilskie, AZP 43-31*, *Informator Archeologiczny. Badania* 30 (1996) [wyd. 2005], s. 224.
70. *Łekno st. Ł19, kościół św. Krzyża, gm. Wągrowiec, woj. Pilskie, AZP 43-31*, *Informator Archeologiczny. Badania* 30 (1996) [wyd. 2005], s. 301.
71. *Położenie, nazwa i środowisko naturalne Stupcy i okolic*, [w:] *Dzieje Stupcy*, red. B. Szczepański, Poznań 1996, s. 9-22.

72. *Zarys dziejów osadnictwa w okolicach Słupcy od czasów najdawniejszych do połowy XIII wieku*, [w:] *Dzieje Słupcy*, red. B. Szczepański, Poznań 1996, s. 23-45.
73. „Złoty” galon ze średniowiecznego cmentarzyska w Łeknie. Przyczynek do rozwoju pasamonictwa w Polsce, *Kwartalnik Historii Kultury Materialnej* 44 (1996), nr 4 [wyd. 1997], s. 395-402.

1997

74. *Rozwój sieci klasztornej zakonów mniszych, kanonicznych i żebrzących na Kujawach i w ziemi dobrzyńskiej w średniowieczu*, *Ziemia Kujawska* 12 (1997), s. 53-80.

1998

75. *Opactwo cysterskie Łekno-Wągrowiec (1153-1835/36). Zarys dziejów*, Poznań-Wągrowiec 1998.
76. *Badania archeologiczno-architektoniczne na stanowiskach Ł3 w Łeknie i T22 w Tarnowie Pałuckim (gm. Wągrowiec, woj. pilskie)*, *Ziemia Wągrowiecka* 4 (1998), s. 81-90.
77. *Glosa do biogramu Adama z Wągrowca (Margonina) w świetle zapisek nekrologicznych*, *Muzyka* 43 (1998), nr 1, s. 72-77.
78. *Medal upamiętniający 600 rocznicę translokacji opactwa z Łekna do Wągrowca i 900 rocznicę powstania klasztoru w Citeaux*, [w:] *Translokacja opactwa z Łekna do Wągrowca*, red. A.M. Wyrwa, Wągrowiec 1998, s. 57-60.
79. *Najdawniejsza przeszłość i czasy nowożytnie do XVIII wieku*, [w:] *Dzieje Nowego Tomyśla*, red. B. Polak, Nowy Tomyśl 1998, s. 7-49.
80. *Obchody 900-lecia zakonu cystersów w Łeknie i Wągrowcu*, *Ziemia Wągrowiecka* 4 (1998), s. 91-93.
81. *Początki klasztoru cysterskiego w Zemsku. Próba rekonstrukcji procesu fundacji*, [w:] *Kraje słowiańskie w wiekach średnich. Profanum i sacrum*, red. H. Kóćka-Krenz, W. Łosiński, Poznań 1998, s. 600-612.
82. *Podłoże historyczne podań związanych z translokacją klasztoru z Łekna do Wągrowca w świetle badań historycznych i archeologicznych*, [w:] *Christianitas et cultura Europae. Księga Jubileuszowa Profesora Jerzego Kłoczowskiego, cz. 1*, red. H. Gapski, Lublin 1998, s. 326-337.
83. *Powstanie zakonu cystersów w świetle Exordium Parvum i pierwszy klasztor tego zakonu na ziemiach polskich*, *Nasza Przeszłość* 90 (1998), s. 3-34.
84. *Translokacja opactwa cystersów z Łekna do Wągrowca. Czas, inicjator i przyczyny translokacji w świetle źródeł pisanych, archeologicznych i podań. Próba naświetle-*

- nia problemu, [w:] *Translokacja opactwa z Łekna do Wągrowca*, red. A.M. Wyrwa, Wągrowiec 1998, s. 13-41.
85. *Wstęp*, [w:] *Translokacja opactwa z Łekna do Wągrowca*, red. A.M. Wyrwa, Wągrowiec 1998, s. 7-11.
86. *Zakon cystersów i jego powstanie w świetle Exordium Parvum oraz dyskusja nad pierwszym klasztorem tego zakonu na ziemiach polskich*, *Ziemia Wągrowiecka 2* (1998), s. 9-18.
87. *Zisterzienser, Zisterzienserinnen. C. Verbreitung in den übrigen Ländern Europas. IX. Polen (piastische Länder), Pommern*, *Lexikon für die Mittelalter*, Bd. IX, München 1998, kol. 648.
88. *900. rocznica powstania zakonu cystersów. O pamięci dla dzieła cystersów*, *Ziemia Wągrowiecka 2* (1998), s. 3-8.

1999

89. *Opactwa cysterskie na Pomorzu. Zarys dziejów i kultury*, Poznań 1999.
90. *Powstanie zakonu cystersów i jego rozwój na ziemiach polskich w średniowieczu*, [w:] *Monasticon Cisterciense Poloniae*, t. 1, red. A.M. Wyrwa, J. Strzelczyk, K. Kaczmarek, Poznań 1999, s. 27-54.
91. *Najnowsze dzieje zakonu cystersów na ziemiach polskich*, [w:] *Monasticon Cisterciense Poloniae*, t. 1, red. A.M. Wyrwa, J. Strzelczyk, K. Kaczmarek, Poznań 1999, s. 94-113.
92. *Działalność gospodarcza cystersów na ziemiach polskich – zarys problemu*, [w:] *Monasticon Cisterciense Poloniae*, t. 1, red. A.M. Wyrwa, J. Strzelczyk, K. Kaczmarek, Poznań 1999, s. 189-212 [z J. Doboszem].
93. *Klasztory cysterskie na ziemiach polskich i dawnej Rzeczypospolitej – tablica chronologiczna*, [w:] *Monasticon Cisterciense Poloniae*, t. 1, red. A.M. Wyrwa, J. Strzelczyk, K. Kaczmarek, Poznań 1999, s. 14-15.
94. *Wstęp*, [w:] *Monasticon Cisterciense Poloniae*, t. 2, red. A.M. Wyrwa, J. Strzelczyk, K. Kaczmarek, Poznań 1999, s. 7-13.
95. *Kraków Nowa Huta, Szklane Domy*, [w:] *Monasticon Cisterciense Poloniae*, t. 2, red. A.M. Wyrwa, J. Strzelczyk, K. Kaczmarek, Poznań 1999, s. 158-163, ryc. 105-110.
96. *Łąd*, [w:] *Monasticon Cisterciense Poloniae*, t. 2, red. A.M. Wyrwa, J. Strzelczyk, K. Kaczmarek, Poznań 1999, s. 189-201, ryc. 122-136.
97. *Łekno-Wągrowiec*, [w:] *Monasticon Cisterciense Poloniae*, t. 2, red. A.M. Wyrwa, J. Strzelczyk, K. Kaczmarek, Poznań 1999, s. 230-250, ryc. 159-172.
98. *Obra*, [w:] *Monasticon Cisterciense Poloniae*, t. 2, red. A.M. Wyrwa, J. Strzelczyk, K. Kaczmarek, Poznań 1999, s. 256-267, ryc. 178-182.

99. *Zemsko-Bledzew*, [w:] *Monasticon Cisterciense Poloniae*, t. 2, red. A.M. Wyrwa, J. Strzelczyk, K. Kaczmarek, Poznań 1999, s. 370-386, ryc. 269-285.
100. *Gestaltung und Charakter der filiationslinie des Altenberger Klosters in Europa*, *Altenberger Blätter* 3/4 (1999), s. 11-32.
101. *Obchody i międzynarodowa konferencja naukowa poświęcone 900 rocznicy powstania zakonu cystersów*, *Nasza Przeszłość* 91 (1999), s. 347-362.
102. *Średniowieczna sieć klasztorów w Wielkopolsce i na Kujawach. Stan, potrzeby badań i wstępna analiza problemu*, [w:] *Zakony i klasztory w Europie Środkowo-Wschodniej X-XX wieku*, red. H. Gąpski, J. Kłoczowski, Lublin 1999, s. 76-146.
103. *Zakon cystersów i jego klasztory na ziemiach polskich*, [w:] *Nie tylko Beatrycze. Niebieska i ziemska misja cystersów na kresach zachodnich*, red. S. Sterna-Wachowiak, Poznań 1999, s. 107-124.

2000

104. *Badania archeologiczno-architektoniczne w łekneńskim kompleksie osadniczym w świetle najnowszych badań*, [w:] *Osadnictwo i architektura ziem polskich w dobie zjazdu gnieźnieńskiego*, red. A. Buko, Z. Świechowski, Warszawa 2000, s. 109-138.
105. *Das erste Zisterzienserklöster auf polnischem Gebiet. Bemerkungen zur Diskussion über die Chronologie der Abteien in Polen*, *Altenberger Blätter* 10 (2000), s. 20-27.
106. *Die Frage der nationalen Exklusivität der Zisterzienserabteien in Łekno-Wągrowiec (Lekno-Wongrowitz), Łąd (Lond) und Obra*, *Altenberger Blätter* 10 (2000), s. 28-51.
107. *Exordium Parvum. Über die Entstehung des Zisterzienserordens*, *Altenberger Blätter* 7 (2000), s. 52-64.
108. *Fünf Architekturfragmente (Kopien 1:1) (19.01.07 a-e)*, [w:] *Europas mitte um 1000. Katalog*, red. A. Wieczorek, H.-M. Hinz, Heidelberg 2000, s. 408-410.
109. *Ikonografia opactwa cysterskiego w Bledzewie jako źródło do rekonstrukcji wyglądu klasztoru*, [w:] *Docendo Discimus. Studia historyczne ofiarowane Profesorowi Zbigniewowi Wielgoszowi w siedemdziesiątą rocznicę urodzin*, red. K. Kaczmarek, J. Nikodem, Poznań 2000, s. 441-464.
110. *Jubileuszowe obchody 900-lecia zakonu cystersów w Łeknie i Wągrowcu*, [w:] *Studia i materiały do dziejów Pałuk*, t. 3, red. A.M. Wyrwa, Poznań 2000, s. 625-631.
111. *„Klasztory kolońskie” z linii altenberskiej w Wielkopolsce*, [w:] *Nihil superfluum esse. Prace z dziejów średniowiecza ofiarowane prof. Jadwidze Krzyżaniakowej*, red. J. Strzelczyk, J. Dobosz, Poznań 2000, s. 521-543.
112. *Mapa. Rozmieszczenie męskich klasztorów cysterskich w Europie między Renem a Wisłą od początku XII do XV wieku*, oprac. A.M. Wyrwa, rys. P. Orzechowski,

- [w:] *Cystersi w społeczeństwie Europy Środkowej*, red. A.M. Wyrwa, J. Dobosz, Poznań 2000, s. 23.
113. *Model der St. Peter-Rotunde (19.01.06)*, [w:] *Europas mitte um 1000. Katalog*, red. A. Wieczorek, H.-M. Hinz, Heidelberg 2000, s. 408.
114. *Ogólne założenia promocji szlaku cysterskiego w Polsce*, *Ziemia Wągrowiecka 3* (2000), t. 1(9), s. 41-51.
115. *Powstanie, organizacja i charakter cysterskiego ośrodka miejskiego w Wągrowcu*, [w:] *Klasztor w mieście średniowiecznym i nowożytnym*, red. M. Derwich, A. Pobóg-Lenartowicz, Wrocław-Opole 2000, s. 165-186.
116. *Przedmowa*, [w:] *Studia i materiały do dziejów Pałuk*, t. 3, red. A.M. Wyrwa, Poznań 2000, s. 7-12.
117. *Przedmowa*, *Ziemia Wągrowiecka 3* (2000), t. 1(9), s. 3.
118. *Rok Tysięczny. Ziemia łekneńska w dobie zjazdu gnieźnieńskiego*, *Ziemia Wągrowiecka 3* (2000), t. 1(9), s. 5-21.
119. *Romanische Architektur und ein Zisterzienserklster*, *Archaeologie in Deutschland 3* (2000), s. 50-52 [z K. Lichtenfeld].
120. *Stan i potrzeby badań archeologiczno-architektonicznych klasztorów cysterskich (linia męska i żeńska) w Polsce*, *Archeologia Historica Polona 10* (2000), s. 19-62.
121. *Technologia dawnych zapraw jako przyczynek do poznania chronologii faz budowy rotundy i kościoła cysterskiego w Łeknie*, [w:] *Studia i materiały do dziejów Pałuk*, t. 3, red. A.M. Wyrwa, Poznań 2000, s. 367-389 [z M. Poksińską, M. Kęsy-Lewandowską].
122. *Wstęp*, [w:] *Cystersi w społeczeństwie Europy Środkowej*, red. A.M. Wyrwa, J. Dobosz, Poznań 2000, s. 7-22 [z J. Doboszem].
123. *Założenia programowe strefy krajobrazu chronionego skansenów i rezerwatu w łekneńskim kompleksie osadniczym*, [w:] *Studia i materiały do dziejów Pałuk*, t. 3, red. A.M. Wyrwa, Poznań 2000, s. 565-583.
124. *Z nowymi planami do Nowej Europy. Spotkanie w Lüneburgu*, *Ziemia Wągrowiecka 3* (2000), t. 1(9), s. 102-105.

2001

125. *Drewniane kościoły w łekneńskim kompleksie osadniczym w świetle interdyscyplinarnych badań historycznych i archeologiczno-architektonicznych (stanowiska T22 i Ł19) – komunikat*, *Kwartalnik Architektury i Urbanistyki 46* (2001), z. 4, s. 402-418.
126. *Drewniany, parafialny kościół cystersów w Tarnowie Pałuckim w świetle najnowszych badań*, *Nasza Przeszłość 96* (2001), s. 567-599.

127. „*Hic est patientia et fides sanctorum*”. O relikwiach Towarzyszek św. Urszuli z opactwa cysterskiego w Łeknie-Wągrowcu i ich translacji w XVI wieku do kościoła Jezuitów w Poznaniu. Przyczynek do rozprzestrzeniania się kultu św. Urszuli, [w:] *Scriptura custos memoriae. Prace historyczne*, red. D. Zydorek, Poznań 2001, s. 163-182.
128. *Historyczne dziedzictwo ziemi łekneńskiej*, Przegląd Wielkopolski 3-4 (2001), s. 23-36.
129. *Przedmowa, Nasza Przeszłość 96: Cystersi na Kujawach i na Pomorzu* (2001), s. 5-10 [z D. Karczewskim].
130. *Voraussetzungen und Motive der Ansiedlung von Zisterziensern in Großpolen*, [w:] *Zisterzienser. Norm, Kultur, Reform – 900 Jahre Zisterzienser*, hrsg. U. Knefelkamp, Berlin-Heidelberg 2001, s. 91-125.

2002

131. *Bischof Christian und seine nicht verwirklichte Stiftung in Preußen*, *Altenberger Blätter* 15 (2002), s. 46-62.
132. *Bischof Christian und seine nicht verwirklichte Stiftung in Preußen*, *Analecta Cisterciensia* 54 (2002), z. 1-2, s. 245-269.
133. *Biskup Chrystian i jego próba fundacji klasztoru cysterskiego w Prusach*, [w:] *Pelplin – 725 rocznica powstania opactwa cysterskiego. Kulturotwórcza rola cystersów na Kociewiu*, red. D.A. Dekkański, B.A. Grenz, A. Słyszewska, A.M. Wyrwa, Pelplin-Tczew 2002, s. 303-330.
134. *Die „kölnischen Klöster” der Altenberger Linie in Großpolen. Die Frage der nationalen Exklusivität der Zisterzienserabteien in Lekno-Wągrowiec (Lekno-Wongrowitz), Ląd (Lond) und Obra*, *Analecta Cisterciensia* 54 (2002), z. 1-2, s. 186-216.
135. *Drewniany kościół z połowy XIII wieku w Tarnowie Pałuckim*, *Z Otchłani Wieków* 57 (2002), nr 1-2, s. 54-61.
136. *Gród w Łeknie, jego miejsce i rola w sieci grodowej Wielkopolski w dobie zjazdu gnieźnieńskiego*, [w:] *Spółceństwo, armia i polityka w dziejach Polski i Europy. Studia z dziejów politycznych i wojskowych dedykowane prof. Benonowi Miśkiewiczowi z okazji jubileuszu siedemdziesięciolecia urodzin*, red. A. Czubiński, B. Lapis, Cz. Łuczak, Poznań 2002, s. 149-171.
137. *Kształtowanie zakonu cystersów i rozwój jego sieci klasztornej na Pomorzu Zachodnim i w Nowej Marchii. Zarys problemu*, *Zeszyty Bierzwnickie* 4 (2002), s. 13-22.
138. *Ojciec opat dr Jacek Jan Stożek O. Cist. Opat mogilski i Prezes Polskiej Kongregacji Cystersów (1930-2001). Pro memoria*, [w:] *Pelplin – 725 rocznica powstania opactwa cysterskiego. Kulturotwórcza rola cystersów na Kociewiu*, red. D.A. Dekkański, B.A. Grenz, A. Słyszewska, A.M. Wyrwa, Pelplin-Tczew 2002, s. 19-24.

139. *Romańskie i gotyckie kościoły w Łeknie (stan Ł3)*, Z Otchłani Wieków 57 (2002), nr 1-2, s. 44-53.
140. *Sesja naukowa z okazji 725 rocznicy powstania opactwa cysterskiego w Pelplinie, pt. „Kulturotwórcza rola cystersów na Kociewiu”*, Nasza Przeszłość 97 (2002), s. 381-394.
141. *Wczesnośredniowieczny gród w Wieleniu w systemie grodów nadnoteckich*, [w:] *Z najdawniejszych dziejów ziemi wieleńskiej*, red. P. Waśko, K. Heppner, H. Machajewski, Wielen 2002, s. 151-204.
142. *Wstęp*, [w:] *Pelplin – 725 rocznica powstania opactwa cysterskiego. Kulturotwórcza rola cystersów na Kociewiu*, red. D.A. Dekkański, B.A. Grenz, A. Słyszewska, A.M. Wyrwa, Pelplin-Tczew 2002, s. 15-16 [z D.A. Dekkańskim, B. Grenzem, A. Słyszewską].

2003

143. *Tarnowo Pałuckie. Drewniany kościół pw. św. Mikołaja*, Tarnowo Pałuckie-Poznań 2003 [z E. Różalską].
144. *Anfänge des Zisterzienserkloster in Łekno – II. Filiale der Abtei aus Altenberg Zum 850. Jahrestag der Stiftung (1153-2003)*, Altenberger Blätter 21 (2003), s. 43-60 [tłum. M. Zdzienicka].
145. *Datierung von Mörtel in architektonischen Objekten mittels ¹⁴C-Methode*, Ethnographisch-Archäologische Zeitschrift – EAZ 44 (2003), z. 2, s. 269-277.
146. *Historia i badania archeologiczno-architektoniczne kościoła pw. Świętego Krzyża w Łeknie, stan. Ł19*, [w:] *Studia i materiały do dziejów Pałuk*, t. 4, red. A.M. Wyrwa, Poznań 2003, s. 13-66.
147. *Interdyscyplinarna grupa badawcza do badań łekneńskiego kompleksu osadniczego*, [w:] *Studia i materiały do dziejów Pałuk*, t. 4, red. A.M. Wyrwa, Poznań 2003, s. 237-240.
148. *Klasztor cysterski w Łeknie (poł. XII – kon. XIV wieku)*, Łekno-Poznań 2003.
149. *Nowe stanowisko archeologiczne w Bracholinie, gm. Wągrowiec, woj. pilskie – stan. B55*, [w:] *Studia i materiały do dziejów Pałuk*, t. 5, red. A.M. Wyrwa, Poznań 2003, s. 77-80 [z J. Rolą].
150. *O możliwościach datowania zapraw metodą ¹⁴C w obiektach architektonicznych*, Wielkopolski Biuletyn Konserwatorski 1 (2002), s. 169-181.
151. *Przedmowa*, [w:] *Studia i materiały do dziejów Pałuk*, t. 4, red. A.M. Wyrwa, Poznań 2003, s. 7-11.
152. *Przedmowa*, [w:] *Studia i materiały do dziejów Pałuk*, t. 5, red. A.M. Wyrwa, Poznań 2003, s. 7-8.

153. *Siódma międzynarodowa konferencja naukowa cystersologów: „Cysterki w dziejach i kulturze ziem polskich i dawnej Rzeczypospolitej”*, Trzebnica 18-21 września 2002 roku, *Nasza Przeszłość* 99 (2003), s. 481-495.
154. *The Necessity for Interdisciplinary Approach to a Natural Environment in Prehistory and History. The Case of the Settlement Complex in Łekno, Wągrowiec County, Wielkopolska Province*, *Archeozoologia* 21 (2003), s. 161-200.
155. *Wystawa w Muzeum Regionalnym w Wągrowcu w 2000 roku – „Łekno w państwie pierwszych Piastów, X-XII wiek”*, [w:] *Studia i materiały do dziejów Pałuk*, t. 4, red. A.M. Wyrwa, Poznań 2003, s. 233-236.

2004

156. *Cystersi łekneńscy. Zaginiony klasztor*, Poznań 2004.
157. *Aneks I. Program jubileuszowej Mszy św. Dziękczynnej celebrowanej z okazji 850 rocznicy fundacji opactwa cysterskiego w Łeknie, w dniu 5 lipca 2003 roku, na Klasztoru – miejscu lokacji klasztoru w Łeknie*, oprac. K. Opiola i A.M. Wyrwa, [w:] *Cystersi łekneńscy w krajobrazie kulturowym ziem polskich, Łekno-Wągrowiec-Poznań 2004*, s. 157-158.
158. *Die St. Nikolaus-Holzpfarrrkirche der Zisterzienser von Łekno in Tarnowo Pałuckie im Lichte der neuesten Untersuchungen*, *Altenberger Blätter* 25 (2004), s. 47-62.
159. *Drawsko i jego miejsce w prahistorycznych, średniowiecznych i nowożytnych dziejach osadnictwa Ziemi Nadnoteckiej*, [w:] *Ziemia Nadnotecka wczoraj, dziś, jutro*, red. A.M. Wyrwa, W. Gapski, Drawsko-Poznań 2004, s. 123-152.
160. *Monumentalna i drewniana architektura sakralna w łekneńskim kompleksie osadniczym do końca XIII wieku*, [w:] *Początki architektury monumentalnej w Polsce*, red. T. Janiak, D. Struniak, Gniezno 2004, s. 213-243.
161. *Obchody 850 rocznicy fundacji opactwa cysterskiego w Łeknie*, [w:] *Cystersi łekneńscy w krajobrazie kulturowym ziem polskich, Łekno-Wągrowiec*, red. A.M. Wyrwa, Poznań 2004, s. 111-127 [z Z. Zawol].
162. *Opactwo cysterskie w Altenbergu i charakter jego linii filiacyjnej w Europie – Altenberg macierzą Łekna*, [w:] *Cystersi łekneńscy w krajobrazie kulturowym ziem polskich*, red. A.M. Wyrwa, Łekno-Wągrowiec-Poznań 2004, s. 33-53.
163. *Organizacja wewnętrzna w klasztorach cysterek Polskiej Prowincji Cystersów w świetle Statutów Edmunda od Krzyża z 1580 rok*, [w:] *Cysterki w dziejach i kulturze ziem polskich, dawnej Rzeczypospolitej i Europy Środkowej*, red. A.M. Wyrwa, A. Kiełbasa SDS, J. Swastek, Poznań 2004, s. 52-61.

164. *Próby odrodzenia życia zakonnego cysterek na ziemiach polskich przy pomocy klasztoru w Erd na Węgrzech*, [w:] *Cysterki w dziejach i kulturze ziem polskich, dawnej Rzeczypospolitej i Europy Środkowej*, red. A.M. Wyrwa, A. Kielbasa SDS, J. Swastek, Poznań 2004, s. 80-95.
165. *Przez ekumenizm ku nowej Europie. O kontaktach Wągrowiec–Lüneburg–Lubiń*, *Zeszyty Lubińskie* 8 (2004), s. 89-94.
166. *Ważniejsze źródła i literatura do dziejów opactwa cysterskiego Łekno–Wągrowiec*, [w:] *Cystersi łekneńscy w krajobrazie kulturowym ziem polskich*, red. A.M. Wyrwa, Łekno–Wągrowiec–Poznań 2004, s. 131-153.
167. *Wczesnośredniowieczne grody „limesu” nadnoteckiego. Zarys problemu*, [w:] *Ziemia Nadnotecka wczoraj, dziś, jutro*, red. A.M. Wyrwa, W. Gapski, Drawsko–Poznań 2004, s. 95-122.
168. *Wielokulturowe cmentarzysko na stan. D1 w Drawsku, gm. loco, woj. wielkopolskie. Sprawozdanie z badań w 2003 roku*, [w:] *Ziemia Nadnotecka wczoraj, dziś, jutro*, Drawsko–Poznań 2004, s. 153-166 [z M. Dernogą, E. Gajdą].
169. *W kuchni i przy stole „szarych mnichów”, czyli o wyżywieniu cystersów w świetle źródeł normatywnych zakonu oraz wybranych źródeł pisanych, archeologicznych i przyrodniczych*, *Archeologia Historica Polona* 14 (2004), s. 51-113.
170. *Wstęp*, [w:] *Cysterki w dziejach i kulturze ziem polskich, dawnej Rzeczypospolitej i Europy Środkowej*, red. A.M. Wyrwa, A. Kielbasa SDS, J. Swastek, Poznań 2004, s. 12-26.
171. *Wstęp*, [w:] *Cystersi łekneńscy w krajobrazie kulturowym ziem polskich*, red. A.M. Wyrwa, Łekno–Wągrowiec–Poznań 2004, s. 17-21.
172. *Wstęp*, [w:] *Ziemia Nadnotecka wczoraj, dziś, jutro*, red. A.M. Wyrwa, W. Gapski, Drawsko–Poznań 2004, s. 9-12 [z W. Gapskim].

2005

173. *Kto i jak długo budował klasztory w średniowieczu? Od mitu do rzeczywistości w świetle działalności budowlanej cystersów*, *Wielkopolskie Sprawozdania Archeologiczne* 7 (2005), s. 105-124.
174. *Między fantazją a rzeczywistością w badaniach dziejów, czyli kilka refleksji o potrzebie badań interdyscyplinarnych*, [w:] *Causa creandi. O pragmatyce źródła historycznego*, red. S. Rosik, P. Wiszewski, Wrocław 2005, s. 555-564.
175. *Prahistoryczne i średniowieczne ślady osadnictwa w rejonie Drawska, gm. loco, woj. wielkopolskie*, *Fontes Archaeologici Posnanienses* 41 (2005), s. 275-288.
176. *Reliquien der Gesellschaft der Heiligen Ursula aus der Zisterzienserabtei in Łekno–Wągrowiec*, *Altenberger Blätter* 32 (2005), s. 44-62.

177. *Sieć kościołów w łekneńskim kompleksie osadniczym i ich datowanie w świetle najnowszych badań*, [w:] *Lapides Viventes. Księga pamiątkowa dedykowana prof. dr. hab. Klementynie Żurowskiej*, red. T. Rodzińska-Choraży, A. Włodarek, Kraków 2005, s. 335-345.
178. *Średniowieczny ośrodek grodowy i sakralny w Łeknie*, *Archeologia Żywa* 3(33) (2005), s. 20-26.
179. *Tożsamość kulturowa Europy w świetle organizacji wewnętrznej i powiązań filiacyjnych w zakonie cystersów w średniowieczu*, *Nasza Przeszłość* 103 (2005), s. 255-246.
180. *W poszukiwaniu dat wydarzeń z przeszłości. Datowanie zapraw budowlanych metodą ¹⁴C AMS*, [w:] *Wspólnota pamięci. Studia z dziejów kultury ziem wschodnich dawnej Rzeczypospolitej*, red. J. Gwioździk, J. Malicki, Katowice 2005, s. 49-64.
181. *Zakon cystersów i jego klasztor w Łądzie. Wybrane problemy z dziejów*, [w:] *Łąd nad Wartą. Dziedzictwo kultury słowiańskiej i cysterskiej*, red. M. Brzostowicz, H. Mizerska, J. Wrzesiński, Poznań-Łąd 2005, s. 61-99.
182. *Zdjęcia lotnicze w łekneńskim kompleksie osadniczym oraz ich weryfikacja archeologiczno-architektoniczna i osadnicza*, [w:] *Biskupin... i co dalej? Zdjęcia lotnicze w polskiej archeologii*, red. J. Nowakowski, A. Prinke, W. Rączkowski, Poznań 2005, s. 271-281.

2006

183. *Pietas Ecclesiae et fides plebis. Szkice z dziejów religijności i wierzeń na ziemi łekneńskiej od średniowiecza do czasów nowożytnych*, Poznań 2006.
184. *Alberyk z Trois Fontaines i jego średniowieczna kronika świata*, [w:] *Cognitioni Gestorum. Studia z dziejów średniowiecza dedykowane Profesorowi Jerzemu Strzelczykowi*, red. D.A. Sikorski, A.M. Wyrwa, Poznań-Warszawa 2006, s. 319-344.
185. *Aneks I – Uczestnicy i konsultanci badań wykopaliskowych w Łeknie w latach 1982-2005*, [w:] *Studia i materiały do dziejów Pałuk*, t. 6, red. A.M. Wyrwa, Warszawa 2006, s. 321-344 [z P. Wesołowską, M. Zawol].
186. *Aneks II – Lista sponsorów badań archeologiczno-architektonicznych w łekneńskim kompleksie osadniczym w latach 1982-2005*, [w:] *Studia i materiały do dziejów Pałuk*, t. 6, red. A.M. Wyrwa, Warszawa 2006, s. 345- 347 [z P. Wesołowską, M. Zawol].
187. *Czynniki związane z procesem formowania się grodów limesu nadnoteckiego we wczesnym średniowieczu. Stan i perspektywy badań*, [w:] *Pradolina Noteci na tle pradziejowych i wczesnośredniowiecznych szlaków handlowych*, red. H. Machajewski, J. Rola, Piła-Płotki 2006, s. 281-305.

188. *Grody na stanowisku Ł3 w Łeknie i ich chronologia w świetle badań ¹⁴C AMS*, [w:] *Studia i materiały do dziejów Pałuk*, t. 6, red. A.M. Wyrwa, Warszawa 2006, s. 93-125.
189. *Kościół pw. Św. Mikołaja w Tarnowie Pałuckim i jego chronologia w świetle badań historycznych i dendrochronologicznych. Komunikat*, [w:] *Studia i materiały do dziejów Pałuk*, t. 6, red. A.M. Wyrwa, Warszawa 2006, s. 127-247 [z T. Ważnym].
190. *Kościół w monarchii piastowskiej – stan i potrzeby badań. Zarys*, [w:] *Przemysłidzi i Piastowie – twórcy i gospodarze średniowiecznych monarchii*, red. J. Dobosz, Poznań 2006, s. 79-92.
191. *Najstarsze związki Wielkopolski z Europą (od drugiej połowy X do końca XIII wieku). Zarys problemu*, [w:] *Ecclesia – cultura – potestas. Studia z dziejów kultury i społeczeństwa. Księga ofiarowana Siostrze Profesor Urszuli Borkowskiej OSU*, red. P. Kras, Kraków 2006, s. 51-68.
192. *O potrzebie dalszych kompleksowych badań archeologiczno-architektonicznych i historycznych klasztorów cysterskich w Polsce*, *Wielkopolski Biuletyn Konserwatorski* 3 (2006), cz. 1, s. 70-95.
193. *Pochówek w prezbiterium kościoła cysterskiego w Łeknie (grób Ł3/30/86). Grób opata?*, [w:] *Studia i materiały do dziejów Pałuk*, t. 6, red. A.M. Wyrwa, Warszawa 2006, s. 207-225 [z E. Miłosz].
194. *Przedmowa*, [w:] *Studia i materiały do dziejów Pałuk*, t. 6, red. A.M. Wyrwa, Warszawa 2006, s. 7-11.
195. *Wczesnośredniowieczne i średniowieczne dziedzictwo archeologiczno-osadnicze Łekna*, [w:] *Początki państwa i chrześcijaństwa wejściem Polski do Europy. Przewodnik po miejscach obchodów Europejskich dni dziedzictwa archeologicznego w Wielkopolsce*, red. A. Krzyżaniak, Poznań 2006, s. 35-39.

2007

196. *„Ad limina apostolorum”. Patron pielgrzymów – św. Jakub Starszy, apostoł i pielgrzymki do „jego grobu” w Santiago de Compostela. Szkice do problemu*, *Studia Periegetica* 1 (2007), s. 7-32.
197. *A Fortified and Sacred Site in Łekno until the Middle of the 12th Century. A Note*, *Quaestiones Mediae Aevi Novae* 12 (2007), s. 341-362.
198. *Das frühmittelalterliche und mittelalterliche archäologische- und Siedlungserbe von Łekno – Burgen und Zisterzienserklöster*, *Altenberger Blätter* 39 (2007), s. 41-57.
199. *Instead of a eulogy. On the occasion of the 75th birthday anniversary of the Most Reverend Abbot Eustachius Gerard Kocik*, [w:] *Ingenio et Humilitate. Studia z dzie-*

- jów zakonu cystersów i Kościoła na ziemiach polskich dedykowane Ojcu Opatowi dr. Eustachemu Gerardowi Kocikowi OCist., red. A.M. Wyrwa, Poznań-Katowice-Wąchock 2007, s. 31-34.
200. Łekno i jego dziedzictwo kulturowe – czyli rzeczywiste miejsce Łekna w polskiej historii i historiografii, *Archeologia Żywa* 39 (2007), z. 1, s. 13-26.
201. O wieloaspektowym badaniu przemian kulturowych w prahistorii i czasach historycznych refleksji kilka, [w:] *Środowisko, człowiek, cywilizacja*, t. I, red. M. Makohonienko, D. Makowiecki, Z. Kurnatowska, Poznań 2007, s. 43-56.
202. Polska Kongregacja Cystersów i jej opaci prezesi, [w:] *Ingenio et Humilitate. Studia z dziejów zakonu cystersów i Kościoła na ziemiach polskich dedykowane Ojcu Opatowi dr. Eustachemu Gerardowi Kocikowi OCist.*, red. A.M. Wyrwa, Poznań-Katowice-Wąchock 2007, s. 71-112.
203. Święty Jakub Apostoł i ślady pielgrzymowania pątników z ziem polskich do jego „grobu” w Santiago de Compostela, [w:] *Mnisi i pielgrzymi w średniowieczu. Ląd na szlakach kulturowych Europy*, red. M. Brzostowicz, H. Mizerska, J. Wrzesiński, Poznań-Ląd 2007, s. 61-102.
204. Über Die Anfänge des Zisterzienserklosters der Hl. Jungfrau und des Hl. Bischofs Nikolaus in Ląd an der Warthe, *Altenberger Blätter* 39 (2007), s. 5-37.
205. Wstęp, [w:] *Ingenio et Humilitate. Studia z dziejów zakonu cystersów i Kościoła na ziemiach polskich dedykowane Ojcu Opatowi dr. Eustachemu Gerardowi Kocikowi OCist.*, red. A.M. Wyrwa, Poznań-Katowice-Wąchock 2007, s. 25-30.

2008

206. Architektura świecka i sakralna wczesnośredniowiecznej Wielkopolski – nowe odkrycia i interpretacje, [w:] *Wielkopolska w dziejach. Archeologia o regionie*, red. H. Machajewski, Poznań 2008, s. 153-172 [z J. Wrzesińskim].
207. Klasztor pocysterski w Łądzie nad Wartą. Zarys historii budowy, stan badań archeologiczno-architektonicznych i wstępne wyniki sondażowych badań wykopaliskowych w 2006 roku (stan. L11 – wirydarz), *Fontes Archaeologici Posnanienses* 44 (2008), s. 143-184.
208. Od artefaktu do jego percepcji w świadomości społecznej, czyli kilka uwag o popularyzacji wiedzy archeologicznej, *Wielkopolskie Sprawozdania Archeologiczne* 9 (2008), s. 299-308.
209. Opactwo cysterskie w Łądzie nad Wartą. Wstępne, sondażowe badania wykopaliskowe w 2006 roku, *Architektus* 23, 1 (2008), s. 41-53.
210. Podróże cystersów oraz idea, organizacja i promocja szlaku cysterskiego w Polsce, *Studia Periegetica* 2 (2008), s. 87-129.

211. *Przedmowa*, *Studia Periegetica* 2 (2008), s. 7-8.
212. *Przyczynki do rekonstrukcji klimatu w prahistorii i czasach historycznych na Patukach w świetle interdyscyplinarnych badań łekneńskiego kompleksu osadniczego*, [w:] *Człowiek i środowisko przyrodnicze we wczesnym średniowieczu w świetle badań interdyscyplinarnych*, red. W. Chudziak, Toruń 2008, s. 183-244.
213. *Stan badań nad przemianami osadniczo-kulturowymi w Zbąszyniu i jego najbliższej okolicy*, *Fontes Archaeologici Posnanienses* 44 (2008), s. 17-62.
214. *Stan i potrzeby badań nad średniowiecznymi podróżami z ziem polskich do „grobu” św. Jakuba Apostoła*, [w:] *Drogi św. Jakuba w Polsce. Stan badań i organizacja*, red. A. Jackowski, F. Mróz, I. Hodorowicz, Kraków 2008, s. 27-44.
215. *Szlak cysterski, jego idea i przebieg na ziemiach polskich*, *Cistercium Mater Nostra. Tradycja – historia – kultura* II/1 (2008), s. 177-197.
216. *Thermovision investigation of frescos in Cistercian monastery in Łąd (Poland)*, [w:] *QIRT 2008. 9th International Conference on Quantitative InfraRed Thermography, July 2-5, 2008, Kraków-Poland*, Edit by B. Więcek, Łódź 2008, s. 653-657 [z B. Więckiem, M. Poksińską].
217. *Zabobony, „wampiry” i remedia antywampiryczne. Przyczynek do poznania zachowań funeralnych*, [w:] *Czarownice. Funeralia Lednickie. Spotkanie 2*, red. J. Wrzesiński, Poznań 2008 [wydanie II uzupełnione i poszerzone], s. 43-66.

2009

218. *Szarzy mnisi i ich dziedzictwo kulturowe*, [w:] K.K. Czapliński, *Cystersi. Dziedzictwo kulturowe*, Pelplin 2009, s. 7.
219. *Klasztor cysterek pw. NMP i św. Jana Chrzciciela w Owińskach*, [w:] K.K. Czapliński, *Cystersi. Dziedzictwo kulturowe*, Pelplin 2009, s. 58-65.
220. *Opactwo cysterskie pw. Wniebowzięcia NMP i śś. Piotra i Pawła w Wągrowcu*, [w:] K.K. Czapliński, *Cystersi. Dziedzictwo kulturowe*, Pelplin 2009, s. 68-71.
221. *Kościół pw. Św. Mikołaja w Tarnowie Pałuckim*, [w:] K.K. Czapliński, *Cystersi. Dziedzictwo kulturowe*, Pelplin 2009, s. 72-75.
222. *Bazylika pw. NMP i św. Jana Ewangelisty w Ołoboku*, [w:] K.K. Czapliński, *Cystersi. Dziedzictwo kulturowe*, Pelplin 2009, s. 86-93.
223. *Klasztor pw. NMP i św. Wojciecha w Jędrzejowie*, [w:] K.K. Czapliński, *Cystersi. Dziedzictwo kulturowe*, Pelplin 2009, s. 235-241.
224. *Klasztor pocysterski i kościół pw. Wniebowzięcia NMP w Koronowie*, [w:] K.K. Czapliński, *Cystersi. Dziedzictwo kulturowe*, Pelplin 2009, s. 266-271.

225. *Alberyk z Trois-Fontaines o początkach chrześcijaństwa w Prusach*, [w:] *Wielkopolska – Polska – Czechy. Studia z dziejów średniowiecza ofiarowane Profesorowi Bronisławowi Nowackiemu*, red. Z. Górczak, J. Jaskulski, Poznań 2009, s. 69-99.
226. *AMS ¹⁴C Dating of romanesque rotunda and stone buildings of a medieval monastery in Łekno, Poland*, *Radiocarbon* 51 (2009) s. 471-480 [z T. Goslarem, J. Czernik].
227. *Fish in the menu of the Cistercians from Łekno and Bierzwnik (Poland). An historical and archaeoichthyological consideration*, [w:] *Fish – Culture – Environment. Through Archaeoichthyology, Ethnography et History. The 15th Meeting of the ICAZ Fish Remains Working Group (FRWG), September 3-9, 2009 in Poznań et Toruń, Poland*, Poznań 2009, s. 63-68 [z D. Makowieckim].
228. *Lednicka Custodia Memoriae. 40-lecie Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy. Introductio*, [w:] *Custodia Memoriae. Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy. XL lat istnienia (1969-2009)*, red. A.M. Wyrwa, Lednica 2009, s. 21-37.
229. *Lednickie serc pamiątki. Legenda i wiersze z połowy XIX wieku*, wybór i wstęp A.M. Wyrwa, opr. M. Olejniczak, A.M. Wyrwa, Lednica 2009 [wyd. 2 – 2015].
230. *Łekno i jego dziedzictwo*, *Kronika Wielkopolski* 2 (2009), s. 5-29.
231. *Ołowiana kostka do gry w kości z Łekna*, *Wielkopolskie Sprawozdania Archeologiczne* 10 (2009), s. 219-239.
232. *Opis relikwiarza w świetle najnowszych badań*, [w:] J. Górecki, *U źródeł chrześcijaństwa w Polsce – relikwiarz Drzewa Krzyża Świętego z Ostrowa Lednickiego*, [w:] *Stautroteka lednicka. Materiały, studia i analizy*, red. A.M. Wyrwa, Lednica-Poznań 2009, s. 18-29, wyd. 2 – 2015 [z J. Góreckim].
233. *„Ora et labora”, czyli o porządku modlitwy i pracy w klasztorze benedyktyńskim w Mogilnie w świetle wizytacji opata Mireckiego z 1707 roku*, [w:] *Scriptura, diploma, sigillum. Prace ofiarowane Profesorowi Kazimierzowi Bobowskiemu*, red. J. Zdrenka, J. Karczewska, Zielona Góra 2009, s. 51-68.
234. *Przedmowa*, *Studia Periegetica* 4 (2009), s. 9-10.
235. *Przeszłość i jej poznanie, czyli o potrzebie badań interdyscyplinarnych w naukach historycznych*, [w:] *Faktografia w badaniach historycznych*, red. K. Kleszczowa, J. Gwóźdź, Katowice 2009, s. 13-34.
236. *„Rycerze Chrystusa” w szarych habitach, ich dzieło w Europie i na ziemiach polskich. Szkic do dziejów, duchowości i kultury cystersów*, [w:] *Cystersi w Rudach. Materiały z konferencji zorganizowanej w dniach 5-6 czerwca 2009 r. w Opolu i Rudach przez Wydział Teologiczny Uniwersytetu Opolskiego i diecezję gliwicką z okazji 750 rocznicy fundacji opactwa cysterskiego w Rudach*, red. F. Wolnik, Opole 2009, s. 11-36.

237. *Święty Jakub Apostoł. Malakologiczne i historyczne ślady peregrynacji z ziem polskich do Santiago de Compostela*, Lednica-Poznań 2009 [wyd. 2 – 2015].
238. *Udział zakonu cysterskiego w kształtowaniu tożsamości kulturowej Europy (w świetle jego struktur organizacyjno-prawnych w średniowieczu)*, Cistercium Mater Nostra. Tradycja – historia – kultura 3 (2009), s. 11-24.
239. *Uwagi o znaczeniu podań i legend w turystyce w świetle wybranych wydawnictw z legendami Poznania*. Rec. prac: Anna Plenzler, *Legendy Poznania*, Poznań 2003 i Zofia Skorupska, *Legendy dawnego Poznania*, Poznań 2006, *Studia Periegetica* t. 4 (2009), s. 257-261.
240. *Wizerunki starożytnych ruin „świętej wyspy”*, [w:] *Lednickie Obrazy. Ikonografia i zdjęcia ruin Ostrowa Lednickiego od połowy XIX do połowy XX wieku (wybór)*, wprowadzenie A.M. Wyrwa, wybór ilustracji: W. Kujawa, K. Wągrowaska, A.M. Wyrwa, Lednica 2009, s. 3-8.
241. *Wstęp*, [w:] *Monastica Polonorum. Fontes et Studia*, t. 1, red. A.M. Wyrwa, R. Witkowski, Warszawa 2009, s. 7-14.
242. *Wstęp*, [w:] *Stauroteka lednicka. Materiały, studia i analizy*, red. A.M. Wyrwa, Lednica-Poznań 2009, s. 7-10 [wyd. 2 – 2015].
243. *Zastosowanie termowizji dynamicznej do badań zabytków. Analiza stauroteki z Ostrowa Lednickiego*, [w:] *Stauroteka lednicka. Materiały, studia i analizy*, red. A.M. Wyrwa, Lednica-Poznań 2009, s. 49-59 [z B. Więckiem, R. Olbrychtem], [wyd. 2 – 2015].
244. Rec. *W kręgu humanistycznej refleksji nad turystyką kulturową*, red. M. Kazimierzak, Poznań 2008, *Studia Periegetica* 4 (2009) s. 263-266.

2010

245. *Klasztory cysterskie w Łeknie i Wągrowcu*, Bydgoszcz 2010.
246. *Muszla pielgrzymia z Góry Zamkowej w Cieszynie – nowy punkt na mapie dróg do grobu św. Jakuba w Composteli*, *Archaeologia Historica* 35/10 (2010), z. 1-2, s. 443-449 [z J. Gryc].
247. *Od Redakcji*, [w:] B. Paszkiewicz, *Monety z kościoła św. Mikołaja w Gieczu*, t. 4, Lednica 2010, s. 7.
248. *Od Redakcji*, [w:] M. Romanow-Kujawa, *Współczesna rzeźba nieprofesjonalna w zbiorach Wielkopolskiego Parku Etnograficznego*, Dziekanowice-Lednica 2010, s. 5.
249. *O stroju zakonnym cystersów w świetle wybranych źródeł normatywnych i tradycji zakonnej. Zarys problemu*, [w:] *Klio viae et in via. Opuscula Marco Cetwiński dedicata*, red. A. Odrzywolska-Kidawa, Warszawa 2010, s. 547-564.

250. *O wybranych aspektach społecznej percepcji i zainteresowania muzeami na wolnym powietrzu na przykładzie Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy i Muzeum w Biskupinie*, [w:] *Przeszłość dla przyszłości – problemy edukacji muzealnej. Materiały Konferencji z okazji Jubileuszu 40-lecia Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, Lednica 11-13 września 2009*, red. J. Wrzesiński, A.M. Wyrwa, Lednica 2010, s. 203-229 [z U. Kostrzewską].
251. *Patrocinia kościołów św. Jakuba Apostoła Większego w granicach historycznej Wielkopolski. Zarys problemu*, [w:] *Camino de Santiago. Szkice historyczne do peregrynacji i dziejów kultu św. Jakuba Apostoła Większego*, red. A.M. Wyrwa, Lednica 2010, s. 73-108 [wyd. 2 – 2015].
252. *Przedmowa*, *Studia Lednickie* 10 (2010), s. 15-17.
253. *Srebrne głosy sprzed wieków w skarbach średniowiecznej Wielkopolski*, [w:] *Skarby średniowieczne Wielkopolski*, red. A. Murawska, A. Tabaka, Lednica 2010, s. 1-3.
254. *Wstęp*, [w:] *Camino de Santiago. Szkice historyczne do peregrynacji i dziejów kultu św. Jakuba Apostoła Większego*, red. A.M. Wyrwa, Lednica 2010, s. 9-11 [wyd. 2 – 2015].
255. *Wstęp – „Lednickie mosty”*, [w:] *Przeszłość dla przyszłości – problemy edukacji muzealnej. Materiały Konferencji z okazji Jubileuszu 40-lecia Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, Lednica 11-13 września 2009*, red. J. Wrzesiński, A.M. Wyrwa, Lednica 2010, s. 5-7 [z J. Wrzesińskim].
256. *Zaginiony świat XIX-wiecznej wsi wielkopolskiej. Przedmowa*, [w:] *XXXV lat Wielkopolskiego Parku Etnograficznego w Dziekanowicach*, red. A. Pelczyk, A.M. Wyrwa, Dziekanowice–Lednica 2010, s. 9-12.

2011

257. *Klejnot architektury drewnianej ziem polskich. Kościół pw. św. Mikołaja w Tarnowie Pańskim. Wielkopolska, Bydgoszcz 2011* [wyd. 2 – 2021].
258. *Gladius, ferrum, ensis czyli o średniowiecznych mieczach z dwóch grodów pierwszych Piastów. Introductio*, [w:] *Miecze średniowieczne z Ostrowa Lednickiego i Giecza*, red. A.M. Wyrwa, P. Sankiewicz, P. Pudło, Dziekanowice–Lednica 2011, s. 7-10.
259. *Jeszcze na temat perspektyw i kierunków dalszych badań nad zakonem cystersów*, [w:] *Przyszłość badań nad historią i kulturą cysterską w Polsce*, red. E. Łużyńska, A. Galar, Wrocław 2011, s. 53-66.
260. *Kamień milowy podłoża jedności kulturowej Europy*, [w:] *Europejskie Dni Dziedzictwa. Kamienie Milowe – Ostrów Lednicki kamień milowy uniwersalnej Europy przelotem X-XI wieku*, red. A.M. Wyrwa, Dziekanowice–Lednica 2011, s. 4-5.

261. *Od Redakcji*, [w:] *Srebrny naszujnik z kaptorgami i krzyżowatą zawieszka z Dziekanowic*, red. J. Wrzesiński, A.M. Wyrwa, Dziekanowice–Lednica 2011, s. 7-10 [wyd. 2 – 2015].
262. „O mierze pokarmu” i „mierze napoju” w wyżywieniu mnichów i mniszek benedyktyńskich okresu potrydenckiego w świetle wybranych źródeł normatywnych. *Szkic do problemu*, [w:] *A Pomerania ad ultimas terras. Studia ofiarowane Barbarze Popielas-Szultce w sześćdziesiątą piątą rocznicę urodzin i czterdziestolecie pracy naukowej*, red. J. Sochacki, A. Teterycz-Puzio, Słupsk 2011, s. 366-383.
263. *O potrzebie ciągłych badań i dyskusji nad ochroną drewna zabytkowego. Wprowadzenie*, [w:] *Konserwacja drewna zabytkowego. Między teorią a praktyką*, red. A. Pelczyk, A.M. Wyrwa, Dziekanowice–Lednica 2011, s. 9-12.

2012

264. *Castrum et Monasterium – wielka, zapomniana historia grodu i klasztoru cysterskiego w Łeknie*, Poznań–Biskupin 2012 [katalog wystawy].
265. *Aktywne formy prezentacji przeszłości dla kształtowania postaw patriotycznych społeczeństwa w świetle wybranych działań i animacji historycznych Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy*, Rocznik Muzeum Narodowego Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie 29 (2012), s. 216-222.
266. *Archeologia* [rozd. 12], [w:] *Vademecum historyka mediewisty*, red. J. Nikodem, D.A. Sikorski, Warszawa 2012, s. 394-408 [z D.A. Sikorskim].
267. *Drogi św. Jakuba w Polsce: uwarunkowania historyczne a współczesna praktyka pielgrzymowania*, [w:] *Drogi Jakubowe i inne szlaki pątnicze w Polsce i Czechach. Svatojakubské cesty a jiné pouťní stezky v Polsku a Česku*, red. Š. Sittek, N. Widok, Opole 2012, s. 15-33.
268. *Gdecz i jego „anielski” kościół. Wprowadzenie*, [w:] *Kościół, który zbudowali aniołowie. Zarys dziejów kościoła Wniebowzięcia NMP w Gieczu*, red. E. Indycka, A.M. Wyrwa, Dziekanowice–Lednica 2012, s. 9-15.
269. *In die festivitatis monumentorum historiae*, *Studia Lednickie* 11 (2012), s. 25-27.
270. *Muzeum jako organizacja pracy twórczej, czyli o potrzebie wieloaspektowych badań naukowych muzealiów i o upowszechnianiu ich wyników*, *Biuletyn Programowy NIMOZ nr 1* (2012), s. 15-29.
271. *Pecten, inter ministeria sacra... Parament do liturgicznej czystości ciała i ducha*, [w:] *Liturgiczny grzebień z Ostrowa Lednickiego. Studium analityczne*, red. J. Górecki, A.M. Wyrwa, Dziekanowice–Lednica 2012, s. 7-13 [wyd. 2 – 2015].
272. *Przedmowa*, [w:] *Ryby w kulturze i rekultywacja środowiska wodnego. Szkic historyczny i badania hydrobiologiczne*, red. A.M. Wyrwa, Bydgoszcz 2012, s. 5-6.

273. *Przeszłość i jej poznanie, czyli o potrzebie badań interdyscyplinarnych w naukach historycznych*, [w:] *Archeologia versus historiam – historia versus archeologiam, czyli jak wspólnie poznawać średniowiecze*, red. M. Brzostowicz, M. Przybył, D.A. Sikorski, Poznań 2012, s. 137-152.
274. *Słowo z lednickiej Custodii w 200. rocznicę urodzin „Ojca powieści polskiej”, „entuzjasty idylli prastowiańskiej”*, [w:] *Chram boga Nii na Ostrowie Lednickim. Świat wierzeń w „Starej baśni” J.I. Kraszewskiego*, red. A.M. Wyrwa, M. Olejniczak, Lednica 2012, s. 5-10 [katalog wystawy].
275. *Symbolika ryby i miejsce ryb w diecie klasztornej. Zarys problemu*, [w:] *Ryby w kulturze i rekultywacja środowiska wodnego. Szkic historyczny i badania hydrobiologiczne*, red. A.M. Wyrwa, Bydgoszcz 2012, s. 8-48.
276. *The staurotheke from Ostrów Lednicki*, [w:] *Rome, Constantinople and Newly-Converted Europe: Archaeological and Historical Evidence*, red. M. Salamon, M. Wołoszyn, A. Musin, P. Špehar, M. Hardt, M.P. Kruk, A. Sulikowska-Gąska, Kraków–Leipzig–Rzeszów–Warszawa 2012, t. II, s. 173-191 [z J. Góreckim].

2013

277. *Benedyktyni w kształtowaniu monastycznego oblicza Polski piastowskiej do poł. XII w. Stan i potrzeby badań oraz uwagi do ciągle nierozpoznanych problemów*, *Fontes Archaeologici Posnanienses* 49 (2013), s. 7-25.
278. *Dziedzictwo kulturowe cystersów a szlak cysterski i jego idea*, [w:] *Dziedzictwo cystersów w Polsce*, oprac. G. Wawoczny i in., Racibórz 2013, s. 11-21.
279. *Dzieła i pamiętanie*, [w:] *Giecz. Wspomnienia jak klejnoty*, red. M. Miciak, T. Krysztofiak, Lednica 2013, s. 7.
280. *Ginący głos ludu – czyli o potrzebie ochrony dziedzictwa kulturowego wsi*, *Studia Lednickie* 12 (2013), s. 75-93.
281. *Konferencja naukowa „Gród piastowski w Gieczu – geneza, funkcja, kontekst”*, *Slavia Antiqua* 54 (2013), s. 343-346 [z M. Karą, T. Krysztofiak].
282. *Monety z „wyspy władców”. Introductio*, [w:] *Monety i biżuteria z Ostrowa Lednickiego i okolicy*, red. A. Tabaka, A.M. Wyrwa, Lednica 2013, s. 11-13.
283. *Podsumowanie*, [w:] *Monety i biżuteria z Ostrowa Lednickiego i okolicy*, red. A. Tabaka, A.M. Wyrwa, Lednica 2013, s. 177-178 [z A. Tabaką].
284. *Postowie*, [w:] *Topory średniowieczne z Ostrowa Lednickiego i Gieczy*, red. P. Sankiewicz, A.M. Wyrwa, Lednica 2013, s. 351-354 [z P. Sankiewiczem].
285. *Prof. dr hab. Jerzy Fogel (1942-2013)*, *Studia Lednickie* 12 (2013), s. 23-27 [z A. Sikorskim].

286. Rada Koordynacyjna Szlaku Cysterskiego w Polsce przy Opacie Prezesie Polskiej Kongregacji Cystersów. X lat istnienia (2003-2013), [w:] *Szlaki kulturowe w Europie. Organizacja, promocja, zarządzanie*, red. T. Studzieniecki, Pelplin 2013, s. 134-142.
287. *Rotunda pw. św. Piotra w Łeknie na tle architektury wczesnopiastowskiej*, [w:] *III Forum Architecturae Poloniae Mediewalis*, red. K. Stala, Kraków 2013, s. 341-371.
288. *Securis – topór i jego miejsce w kulturze. Szkic historyczny*, [w:] *Topory średniowieczne z Ostrowa Lednickiego i Giecza*, red. P. Sankiewicz, A.M. Wyrwa, Lednica 2013, s. 7-22.
289. *Święty Stefan Harding. Przyczynek do badań nad jego kultem na ziemiach polskich*, *Cistercium Mater Nostra. Tradycja – historia – kultura VI (2012-2013)*, s. 197-206.
290. *Zaprowadzenie chrześcijaństwa w Polsce. Krótkie studium obrazu Jana Matejki „Zaprowadzenie chrześcijaństwa R.P. 965”*, Dziekanowice-Lednica 2013 [z B. Ciciorą].
291. *Wprowadzenie*, [w:] *Klasztory mniszki na wschodnich terenach dawnej Rzeczypospolitej od XVI do początku XX wieku*, red. J. Gwioździk, R. Witkowski, A.M. Wyrwa, Poznań 2013, s. 9-15 [z J. Gwioździk, R. Witkowskim].

2014

292. *Gdecz – Giecz. Scire est reminisci. Krótka historia wydobywania z zapomnienia rezydencji piastowskiej*, Dziekanowice-Lednica 2014.
293. *Dolne okucie pochwy miecza z przedstawieniem ludzkiej twarzy z Łekna (stan Ł5)*, *Fontes Archaeologici Posnanienses* 50 (2014), cz. 2, s. 323-346 [z A. Janowskim].
294. *Gród w Wieleniu i jego miejsce w państwie pierwszych Piastów [rozdz. III]*, [w:] H. Machajewski, T. Olszacki, A.M. Wyrwa, *Dzieje Wielienia do czasów wczesnonowożytnych (XVI w.)*, Wielen 2014, s. 31-54.
295. *Museion Poloniae Maioris – introductio*, *Museion Poloniae Maioris. Rocznik Naukowy Fundacji Muzeów Wielkopolskich* 1 (2014), s. 9-13.
296. *Nazwa i herb [rozdz. II]*, [w:] *Dzieje Zbąszynia*, red. K. Rzepa, Poznań 2014, s. 23-26.
297. *Położenie Zbąszynia i charakterystyka jego środowiska przyrodniczego [rozdz. I]*, [w:] *Dzieje Zbąszynia*, red. K. Rzepa, Poznań 2014, s. 7-22.
298. *„Pomniki Historii” – pomne miejsca naszej przeszłości*, *Museion Poloniae Maioris. Rocznik Naukowy Fundacji Muzeów Wielkopolskich* 1 (2014), s. 79-105.

299. *Przemiany stosunków osadniczo-kulturowych od prahistorii do wczesnego średniowiecza* [rozdz. III], [w:] *Dzieje Zbąszczyńca*, red. K. Rzepa, Poznań 2014, s. 27-58.
300. *Staurotéka (relikwiář na dřevo svatého Křiže)* z *Ostrova Lednického*, [w:] *Otevři zahrada rajskou. Benediktini v srdci Evropy 800-1300*, red. T. Štemberová, I. Hartmann, Editoři: D. Foltyn, J. Klipa, P. Maškova, P. Sommer, V. Vlnas, Praha 2014, I.13, s. 31-32.
301. *Wczesnośredniowieczny srebrny skarb z Tarnowa (Łekna). Informacje na temat jego odkrywania*, *Studia Lednickie* 13 (2014), s. 95-111.

2015

302. *Aby mówiły o nas po nas. Pomniki historii – pomne miejsca naszej historii*, *Wielkopolski Biuletyn Konserwatorski* 6 (2015), s. 11-32.
303. *Ad gloriam et honorem ducis Mesconis et Ducissae Dobruae. Jubileuszowy dzwon Mieszko i Dobrawa na 1050. rocznicę chrztu Polski w stołeczno-rezydencjonalnym grodzie Mieszka I na Ostrowie Lednickim*, [w:] *Campana Mesco et Dobraua. Jubileuszowy dzwon na 1050 rocznicę Chrztu Polski na Ostrowie Lednickim*, red. A.M. Wyrwa, Lednica 2015, s. 8-19.
304. *Architektura murowana w Polsce XII-XIII wieku. Stan i perspektywy badań. Szkic do problemu*, *Fontes Archaeologici Posnanienses* 51 (2015), s. 37-56.
305. *Christ-iti – zaznaczony imieniem Chrystusa, uczyniony chrześcijaninem. Introductio*, [w:] *Teologia i liturgia chrztu od starożytności chrześcijańskiej do czasów nowożytnych*, red. A.M. Wyrwa, J. Górecki, Poznań 2015, s. 9-12.
306. *Czym jest i czym powinno być muzeum....? Kilka uwag do dyskusji „Narzędzia dla muzeów jutra...”*, *Museion Poloniae Maioris. Rocznik Naukowy Fundacji Muzeów Wielkopolskich* 2 (2015), s. 59-66.
307. *De campanis fundendis – o odlewaniu dzwonu*, [w:] *Campana Mesco et Dobraua. Jubileuszowy dzwon na 1050 rocznicę Chrztu Polski na Ostrowie Lednickim*, red. A.M. Wyrwa, Lednica 2015, s. 20-46 [z U. Sobol, P. Olszewskim].
308. *Introductio*, [w:] *Campana Mesco et Dobraua. Jubileuszowy dzwon na 1050 rocznicę Chrztu Polski na Ostrowie Lednickim*, red. A.M. Wyrwa, Lednica 2015, s. 6-7, 14.
309. *Introductio*, [w:] J. Linetty, *Antoni z Napachania 1494-1561 rektor Akademii Krakowskiej*, Napachanie 2015, s. 9-13.
310. *Narodziny dzwonu Mieszko i Dobrawa – 11 maja 2015*, [w:] *Campana Mesco et Dobraua. Jubileuszowy dzwon na 1050 rocznicę Chrztu Polski na Ostrowie Lednickim*, red. A.M. Wyrwa, Lednica 2015, s. 51-56.

311. *Nowy ślad pielgrzymowania z ziem polskich do Santiago de Compostela? Muszla pielgrzymia z Łowicza*, [w:] *Droga św. Jakuba w Polsce – historia, teraźniejszość, przyszłość w 10. rocznicę otwarcia pierwszego polskiego odcinka Camino de Santiago*. *Studia i materiały dedykowane prof. dr. hab. Antoniemu Jackowskiemu*, red. P. Roszek, F. Mróz, Kraków 2015, s. 153-161.
312. *Palatia – pałace, zamki, dwory państwowe, rodowe i rodzinne gniazda. Kilka uwag odnośnie pojęcia rezydencji, ich prezentacji i ochrony w muzeach na wolnym powietrzu*, *Acta Scansenologica* 11 (2015), s. 9-29.
313. *Przedmowa*, [w:] *Monety ze stanowiska nr 4 w Gieczu*, red. T. Krysztofiak, A.M. Wyrwa, Lednica 2015, s. 11-14.
314. *Staurotheke (reliquary for wood from the True Cross) from Ostrów Lednicki*, [w:] *Open the gates of paradises. The Benedictines in the Heart of Europe 800-1300*, red. P. Kouřil, Z. Měřinský, Prague 2015, I.13, s. 31-32.
315. *Wstęp*, *Museion Poloniae Maioris. Rocznik Naukowy Fundacji Muzeów Wielkopolskich* 2 (2015), s. 7-9.

2016

316. *A.D. 966. Chrzest księcia Mieszka. Dylematy naukowe i znaczenie tego aktu dla przemian kulturowych na ziemiach polskich. Zagadnienia wybrane*, *Studia Lednickie* 15 (2016), s. 19-72.
317. *Albinowi hrabiemu Węsierskiemu w hołdzie*, *Studia Lednickie* 15 (2016), s. 147-150.
318. *Die Gründungsurkunde des Comes Zbylut von 1153 für das Zisterzienserkloster der heiligen Jungfrau Maria und des heiligen Petrus in Łekno wurde in die Unesco-Liste „Weltgedächtnis“ eingetragen*, *Altenberger Blätter* 66 (2016), s. 48-55.
319. *Dies nostri quasi umbra super terram et nulla est mora. Introductio*, [w:] *Almanach A. D. MMXVI na 1050. Rocznice Chrztu Polski 966-2016 ze znakami ugruntowywania chrześcijaństwa i obrazami życia w średniowieczu*, *Lednica-Gniezno-Poznań* 2016, s. 4-5.
320. *Drogami początków państwa polskiego. Szlak piastowski, jego idea i przesłanie*, *Museion Poloniae Maioris. Rocznik Naukowy Fundacji Muzeów Wielkopolskich* 3 (2016), s. 87-104.
321. *Dzwon Mieszko i Dobrawa*, [w:] *Almanach A. D. MMXVI na 1050. rocznicę Chrztu Polski 966-2016 ze znakami ugruntowywania chrześcijaństwa i obrazami życia w średniowieczu*, red. A.M. Wyrwa, *Lednica-Gniezno-Poznań* 2016, s. 144-145.
322. *Dzwon Mieszko i Dobrawa na Ostrowie Lednickim. Symbol dynastii piastowskiej – od jego „narodzin” do poświęcenia*, *Studia Lednickie* 15 (2016), s. 87-112.

323. *Ego te baptizo... Miejsce i ceremoniał chrztów. Introductio*, [w:] *Miejsca chrztów, urzędzenia baptyzmalne i ceremoniał chrzcielny od starożytności chrześcijańskiej do soboru trydenckiego*, red. A.M. Wyrwa, Poznań-Dziekanowice 2016, s. 9-24.
324. *Europa und die Zisterzienser. Einfluss der Zisterzienser auf die Entwicklung der europäischen Kulturidentität – eine Skizze*, *Cistercienser Chronik (900 Jahre Clairvaux. 900 Jahre Morimond)* 123 (2016), H. 2, s. 301-323.
325. *Jak książę Mieszko chrześcijaninem się stawał. Opowiadka na starych księgach oparta i wyobrażnią kształtowana*, ilustr. A. Dmowska, Lednica 2016.
326. *Ku pełniejszemu poznaniu przeszłości*, [w:] *Zespół doradczy do spraw zapewnienia jakości kształcenia w Instytucie Historii UAM. Kadencja 2012-2016*, red. J. Paszkiewicz, Poznań, 2016, s. 37-38.
327. *Ostrov na jeziorze Lednica. Święta wyspa – wyspa władców*, [w:] *Ostrów Lednicki. Wyspa piastowskich władców*, red. J. Górecki, W. Kujawa, A.M. Wyrwa, Dziekanowice–Lednica 2016, s. 3-7.
328. *Ostrów Lednicki. Wprowadzenie*, [w:] *Ostrów Lednicki. Rezydencjonalno-stołeczny ośrodek pierwszych Piastów*, red. Z. Kurnatowska, A.M. Wyrwa, seria *Origines Polonorum*, t. IX, Warszawa 2016, s. 14-27.
329. *Podsumowanie*, [w:] *Ostrów Lednicki. Rezydencjonalno-stołeczny ośrodek pierwszych Piastów*, red. Z. Kurnatowska, A.M. Wyrwa, seria *Origines Polonorum*, t. IX, Warszawa 2016, s. 302-304.
330. *Przedmowa*, *Museion Poloniae Maioris. Rocznik Naukowy Fundacji Muzeów Wielkopolskich* 3 (2016), s. 7-9.
331. *Przedmowa*, [w:] *Nummus bonum fragile est. Groby z monetami wczesnośredniowiecznego cmentarzyska w Dziekanowicach*, red. J. Wrzesiński, Lednica 2016, s. 7-12.
332. *Słowo wstępne*, [w:] *Gród piastowski w Gieczu. Geneza – funkcja – kontekst*, red. M. Kara, T. Krysztofiak, A.M. Wyrwa, Poznań 2016, s. 9-13 [z M. Karą, T. Krysztofiak].
333. *The Piast Stronghold of Giecz. The Origins – the Function – the Context. In place of the Recapitulation*, [w:] *Gród piastowski w Gieczu. Geneza – funkcja – kontekst*, red. M. Kara, T. Krysztofiak, A.M. Wyrwa, Poznań 2016, s. 333-335 [z M. Karą, T. Krysztofiak].
334. *...W dbałości o chwałę Kościoła Świętego (...) od pań oddanych służbie Bożej (...) w klasztorze w Owińskach wszystko zaczęło się dla tej ziemi*, [w:] *Nadleśnictwo Łopuchówko. Rys historyczny*, red. T. Sobolak, B. Perz, Łopuchówko 2016, s. 260-273.

335. *W poszukiwaniu zaginionej świetności. Spojrzenia „starożytników” i pierwsze naukowe refleksje nad piastowskim grodem w Gieczu (1810-1924)*, [w:] *Gród piastowski w Gieczu. Geneza – funkcja – kontekst*, red. M. Kara, T. Krysztofiak, A.M. Wyrwa, Poznań 2016, s. 17-57.
336. *Wstęp*, *Studia Lednickie* 15 (2016), s. 13-17.
337. *Z kronikarskich zapisów o historycznych początkach Polski*, [w:] *Almanach A. D. MMXVI na 1050. rocznicę Chrztu Polski 966-2016 ze znakami ugruntowywania chrześcijaństwa i obrazami życia w średniowieczu*, Lednica-Gniezno-Poznań 2016, s. 6-23.
338. *966-2016. 1050-lecie Chrztu Polski*, [w:] *Wielkopolska. Kreatywne perspektywy*, red. K.W. Rudziński, Bydgoszcz 2016, s. 10-13.

2017

339. *Cisterciana. Studia z dziejów i kultury Zakonu Cysterskiego*, Kraków 2017.
340. *Brakteaty cysterskie (?) z połowy XIII wieku z badań archeologiczno-architektonicznych kościoła pw. św. Mikołaja w Tarnowie Pałuckim*, [w:] *Nummi et Humanitas. Studia ofiarowane profesorowi Stanisławowi Suchodolskiemu w 80 rocznicę urodzin*, red. M. Bogucki, W. Garbaczewski, G. Śnieżko, Warszawa 2017, s. 527-550 [z T. Szczurkiem].
341. *„Dźwięk z przeszłości”. Rekonstrukcja średniowiecznego dzwonu (sygnaturki) z klasztoru cysterskiego pw. NMP i św. Piotra w Łeknie*, [w:] *Gemma Gemmarum. Studia dedykowane prof. Hannie Kóćce-Krenz, cz. I*, red. A. Różański, Poznań 2017, s. 281-318.
342. *Ehemalige Klosterstätten Łekno/Wągrowiec*, *Cistercienser Chronik* 124 (2017), z. 1, s. 137-142.
343. *Nie rzucim ziemi skąd nasz ród. Introductio*, *Museion Poloniae Maioris. Rocznik Naukowy Fundacji Muzeów Wielkopolskich* 4 (2017), s. 9-17.
344. *Obraz Boga i człowieka zaklęty w drewnie*, [w:] M. Romanow-Kujawa, S. Pasićiel, *Rzeźbiarze ziemi gnieźnieńskiej*, Dziekanowice 2017, s. 7-9.
345. *Radzim. Gród i wieś nad Wartą. Podsumowanie*, [w:] *Radzim. Gród i wieś nad Wartą*, red. A. Kowalczyk, M. Skoczyński, A.M. Wyrwa, Dziekanowice 2017, s. 407-414 [z A. Kowalczykiem].
346. *Radzim, zapomniany i przywrócony pamięci ślad osadnictwa z Przeszłości. Introductio*, [w:] *Radzim. Gród i wieś nad Wartą*, red. A. Kowalczyk, M. Skoczyński, A.M. Wyrwa, Dziekanowice 2017, s. 9-13.

2018

347. *Charakter najstarszej zabudowy opactwa w Łeknie w świetle źródeł pisanych i archeologicznych*, [w:] *Dzieje i kultura Cystersów w Polsce 2*, red. M. Starzyński, D. Tabor, Kraków 2018, s. 43-58, 571-578.
348. *Dzieło człowieka pod opieką Boga. Wiatrak z Gryżyny – najstarszy zachowany młyn wietrzny w Polsce i jego symboliczne przesłanie. Wprowadzenie do szerszych rozważań*, *Studia Lednickie* 17 (2018), s. 27-62.
349. *Grodowo-sakralny ośrodek w Łeknie. Podsumowanie badań (1982-2015). Komunikat*, [w:] *Badania interdyscyplinarne*, red. A. Buko, K. Kollinger, S. Jędrzejewska, Rzeszów 2018, s. 163-182.
350. *Historia odkrycia szyszaka znalezionej „w bagnie” koło Giecza i jego miejsce w kulturze*, [w:] *Broń drzewcowa i uzbrojenie ochronne z Ostrowa Lednickiego, Giecza i Grzybowa*, red. P. Sankiewicz, A.M. Wyrwa, Lednica 2018, s. 89-107.
351. *Lancea, galea, lorica – broń drzewcowa i ochronna z Ostrowa Lednickiego, Giecza i Grzybowa. Miejsce w kulturze i symbolika*, [w:] *Broń drzewcowa i uzbrojenie ochronne z Ostrowa Lednickiego, Giecza i Grzybowa*, red. P. Sankiewicz, A.M. Wyrwa, Lednica 2018, s. 9-24.
352. *Museums in open space – unextinguished traces of the natural and cultural past*, [w:] *Extended Museum in its Milieu*, red. D. Folga-Januszewska, tłum. P. Art, Kraków 2018, s. 83-94 i 243.
353. *Muzea w otwartej przestrzeni – niewygaste ślady przyrodniczej i kulturowej przeszłości*, *Museion Poloniae Maioris. Rocznik Naukowy Fundacji Muzeów Wielkopolskich* 5 (2018), s. 80-104.
354. *Profesor Tomasz Jasiński laureatem 10. Edycji Nagrody Lednickiego Orła Piastowskiego*, *Studia Lednickie* 17 (2018), s. 251-254.

2019

355. *Ad futuram rei memoriam on the fiftieth anniversary of the Museum of the First Piasts at Lednica foundation The Historic Monument of the Nation's Culture*, *Studia Lednickie* 18 (2019), s. 13-78.
356. *Bioarcheologia niepełnosprawności: przegląd obecnych badań i perspektywy na przyszłość*, *Museion Poloniae Maioris. Rocznik Naukowy Fundacji Muzeów Wielkopolskich* 6 (2019), s. 35-57 [z M.D. Matczak, J.E. Buikstrą, J. Pearson].
357. *Ekspedycja Archeologiczna „Łekno”*, [w:] *Historia na Uniwersytecie Poznańskim. Od Seminarium Historycznego do Instytutu Historii (1919-2019)*, red. K. Balbuza, J. Dobosz, D. Konieczka-Śliwińska, K. Kościelniak, P. Matusik, Poznań 2019, s. 182-189.

358. „*Medycyna duchowa*” na morowe powietrze. Krótkie uwagi do problemu, [w:] *Historia. Ludzie i miejsca. Księga pamiątkowa Profesora Henryka Gapskiego*, red. R. Kozyrski, Lublin 2019, s. 777-795.
359. Nagroda Lednickiego Orła Piastowskiego, [w:] *Historia na Uniwersytecie Poznańskim. Od Seminarium Historycznego do Instytutu Historii (1919-2019)*, red. K. Balbuza, J. Dobosz, D. Konieczka-Śliwińska, K. Kościelniak, P. Matusik, Poznań 2019, s. 399-402.
360. *Sacrum i profanum śmierci w perspektywie wczesnośredniowiecznej nekropolii w Dziekanowicach (stan. D22). Przedmowa*, [w:] *Groby z biżuterią wczesnośredniowiecznego cmentarzyska w Dziekanowicach*, red. J. Wrzesiński, Dziekanowice-Lednica 2019, s. 7-12.
361. *Studia i materiały do dziejów Pałuk*, [w:] *Historia na Uniwersytecie Poznańskim. Od Seminarium Historycznego do Instytutu Historii (1919-2019)*, red. K. Balbuza, J. Dobosz, D. Konieczka-Śliwińska, K. Kościelniak, P. Matusik, Poznań 2019, s. 312-313.
362. *Wstęp*, *Museion Poloniae Maioris. Rocznik Naukowy Fundacji Muzeów Wielkopolskich 6 (2019)*, s. 7-8 [z M. Olejniczak].
363. *Zabytki pochodzące z wykopalisk na terenie klasztoru Cystersów w Łeknie*, [w:] *Sapientia Aedificavit sibi domum. „Mądrość zbudowała sobie dom...”. Katalog wystawy w Muzeum Zamkowym w Malborku 14 września-17 listopada 2019*, red. M. Czapska, Malbork 2019, s. 26-28.
364. *Zespół do badań nad historią i kulturą cystersów w Polsce*, [w:] *Historia na Uniwersytecie Poznańskim. Od Seminarium Historycznego do Instytutu Historii (1919-2019)*, red. K. Balbuza, J. Dobosz, D. Konieczka-Śliwińska, K. Kościelniak, P. Matusik, Poznań 2019, s. 234-238.

2020

365. *Bioarcheologia niepełnosprawności*, *Teksty Drugie 2 (2020)*, s. 158-174 [z M.D. Matczak, J.E. Buikstrą, J. Pearson].
366. *Datowanie zabytków Ostrowa Lednickiego na podstawie analizy bayesowskiej dat radiowęglowych*, [w:] *Ostrów Lednicki – palatium Mieszka I i Bolesława Chrobrego. Chronologia i kontekst*, red. D. Banaszak, A. Kowalczyk, A. Tabaka, A.M. Wyrwa, Lednica 2020, s. 323-350 [z T. Goslarem, E. Pawlak].
367. *Muzea kustoszami dawnej i współczesnej przeszłości przyrodniczej. Wprowadzenie*, *Museion Poloniae Maioris. Rocznik Naukowy Fundacji Muzeów Wielkopolskich 7 (2020)*, s. 7-16.

368. *Ostrów Lednicki – ku perspektywie dalszych badań. Podsumowanie*, [w:] *Ostrów Lednicki – palatium Mieszka I i Bolesława Chrobrego. Chronologia i kontekst*, red. D. Banaszak, A. Kowalczyk, A. Tabaka, A.M. Wyrwa, Lednica 2020, s. 352-363 [z J. Góreckim, A. Tabaką].
369. „*Wielka wiedza widzi wszystko jako jedność*”. *Ostrów Lednicki – palatium Mieszka I i Bolesława Chrobrego. Chronologia i kontekst. Wprowadzenie*, [w:] *Ostrów Lednicki – palatium Mieszka I i Bolesława Chrobrego. Chronologia i kontekst*, red. D. Banaszak, A. Kowalczyk, A. Tabaka, A.M. Wyrwa, Lednica 2020, s. 7-21.

2021

370. *Grzybowo – piastowska civitas. Introductio*, [w:] *Wczesnośredniowieczny gród w Grzybowie*, red. M. Danielewski, J. Wrzesiński z udziałem A. Głód, Warszawa 2021, s. 15-19.
371. *Muzeum Lednickie – od narodzin idei do realizacji*, *Museion Poloniae Maioris. Rocznik Naukowy Fundacji Muzeów Wielkopolskich* 8 (2021), s. 57-90 [z J. Linettym].
372. O „*pielgrzym[ach] w udręce doczesnego świata*” – uwagi św. Hildegardy z Bingen z 1153 r. o zakonie cystersów, [w:] *Totius mundi philohistor: studia Georgio Strzelczyk octuagenario oblata*, red. M. Delimata-Proch, A. Krawiec, J. Kujawiński, Poznań 2021, s. 789-812.
373. *Wczesnośredniowieczna funeralna przestrzeń Gieczu. Introductio*, [w:] *Cmentarzysko wczesnośredniowieczne w Gieczu (stanowisko 4)*, red. E. Indycka, Dziekanowice 2021, s. 9-13.
374. *W służbie ojczyźnie dla przechowywania „Pamiętek sławy i honoru narodu” w setną rocznicę I Zjazdu Muzeów Historyczno-Artystycznych (1921-2021). Wprowadzenie*, *Museion Poloniae Maioris. Rocznik Naukowy Fundacji Muzeów Wielkopolskich* 8 (2021), s. 7-12.

2022

375. *Clastrum, Monasterium, Coenobium – dziedzictwo kulturowe muzeów klasztornych. Wprowadzenie*, *Museion Poloniae Maioris. Rocznik Naukowy Fundacji Muzeów Wielkopolskich* 9 (2022), s. 15-20.
376. *Glosa w dyskusji nad precedencją najstarszych kościołów murowanych w wielkopolskiej domenie pierwszych Piastów w świetle najnowszych ustaleń*, [w:] *Super fundamenta. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Szczęsnemu Skibińskiemu*, red. T. Ratajczak, J. Jarzewicz, A. Soćko, T.J. Żuchowski, Poznań 2022, s. 69-106.

377. „Przeszłość przygotowuje przyszłość” – od starożytnicznych początków do nowoczesnego skansenu. Kilka refleksji o początkach i rozwoju dzisiejszego Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, [w:] *Muzea XXI wieku. W 100-lecie I zjazdu muzeów polskich w Poznaniu*, red. M. Gołąb, Poznań, s. 209-223.
378. *Skeletal dysplasia of an adult male from medieval Łekno in Poland, Central Europe*, *International Journal of Osteoarchaeology* 32 (2022), nr 6, s. 1-10 [z M.D. Matczak, M. Krenz-Niedbała, S. Łukasik, J.E. Buikstra, J. Pearson].
379. *Verbreitung der Ursula-Verehrung durch die Abtei Łekno-Wągrowiec*, *Cistercienser Chronik* 129 (2022), h. 2, s. 261-284.
380. *Wstęp: krajobraz, antropopresja i metody nieinwazyjne w perspektywie 30 lat Lednickiego Parku Krajobrazowego*, [w:] *Między ziemią, wodą i powietrzem. Metody nieinwazyjne a dziedzictwo archeologiczne Lednickiego Parku Krajobrazowego*, red. M. Kostyrko, A. Kowalczyk, A.M. Wyrwa, L. Żuk, s. 7-15 [z L. Żuk, M. Kostyrką, A. Kowalczykiem].
381. *Zygmunt Świechowski (1920-2015)*, [w:] *Mediewiści*, t. IX, red. J. Strzelczyk, Poznań 2022, s. 271-281.

2024

382. *Wstęp*, [w:] *Ziemia drawska. Historia i obrazy z życia mieszkańców w źródłach i pamięci utrwalone (szkice z historii, o rodach, mowie gwarowej, tradycjach, obrzędach, zwyczajach, podaniach i legendach)*, red. A.M. Wyrwa, Poznań–Drawsko, 2024, s. 9-12.
383. *Ziemia drawska i jej miejsce na mapie Polski*, [w:] *Ziemia drawska. Historia i obrazy z życia mieszkańców w źródłach i pamięci utrwalone (szkice z historii, o rodach, mowie gwarowej, tradycjach, obrzędach, zwyczajach, podaniach i legendach)*, red. A.M. Wyrwa, Poznań–Drawsko, 2024, s. 15-29.
384. *Wyznaczniki tożsamości – etymologia nazw wsi ziemi drawskiej*, [w:] *Ziemia drawska. Historia i obrazy z życia mieszkańców w źródłach i pamięci utrwalone (szkice z historii, o rodach, mowie gwarowej, tradycjach, obrzędach, zwyczajach, podaniach i legendach)*, red. A.M. Wyrwa, Poznań–Drawsko, 2024, s. 31-50.
385. *Zarys dziejów ziemi drawskiej*, [w:] *Ziemia drawska. Historia i obrazy z życia mieszkańców w źródłach i pamięci utrwalone (szkice z historii, o rodach, mowie gwarowej, tradycjach, obrzędach, zwyczajach, podaniach i legendach)*, red. A.M. Wyrwa, Poznań–Drawsko, 2024, s. 51-104.
386. *Mazurzy wieleńscy*, [w:] *Ziemia drawska. Historia i obrazy z życia mieszkańców w źródłach i pamięci utrwalone (szkice z historii, o rodach, mowie gwarowej, trady-*

- cyjach, obrzędach, zwyczajach, podaniach i legendach*), red. A.M. Wyrwa, Poznań-Drawsko, 2024, s. 137-142.
387. *Ludowa toponimia Drawska i wsi ziemi drawskiej*, [w:] *Ziemia drawska. Historia i obrazy z życia mieszkańców w źródłach i pamięci utrwalone (szkice z historii, o rodach, mowie gwarowej, tradycjach, obrzędach, zwyczajach, podaniach i legendach)*, red. A.M. Wyrwa, Poznań-Drawsko, 2024, s. 161-189.
388. *O strojach mieszkańców ziemi drawskiej od XIX do XX wieku. Szkic do problemu*, [w:] *Ziemia drawska. Historia i obrazy z życia mieszkańców w źródłach i pamięci utrwalone (szkice z historii, o rodach, mowie gwarowej, tradycjach, obrzędach, zwyczajach, podaniach i legendach)*, red. A.M. Wyrwa, Poznań-Drawsko, 2024, s. 191-207.
389. *Obyczaje, zwyczaje i obrzędy*, [w:] *Ziemia drawska. Historia i obrazy z życia mieszkańców w źródłach i pamięci utrwalone (szkice z historii, o rodach, mowie gwarowej, tradycjach, obrzędach, zwyczajach, podaniach i legendach)*, red. A.M. Wyrwa, Poznań-Drawsko, 2024, s. 239-270.
390. *Podania, legendy, przepowiednie, przesady i zabobony*, [w:] *Ziemia drawska. Historia i obrazy z życia mieszkańców w źródłach i pamięci utrwalone (szkice z historii, o rodach, mowie gwarowej, tradycjach, obrzędach, zwyczajach, podaniach i legendach)*, red. A.M. Wyrwa, Poznań-Drawsko, 2024, s. 271-298.
391. *Introductio do rozdziału: Nieprofesjonalni i profesjonalni artyści ziemi drawskiej*, [w:] *Ziemia drawska. Historia i obrazy z życia mieszkańców w źródłach i pamięci utrwalone (szkice z historii, o rodach, mowie gwarowej, tradycjach, obrzędach, zwyczajach, podaniach i legendach)*, red. A.M. Wyrwa, Poznań-Drawsko, 2024, s. 315-316.

Wydawnictwa źródłowe

1. *Dokument fundacyjny klasztoru cysterskiego w Łeknie z 1153 roku*, wstęp, omówienie i komentarz A.M. Wyrwa, tłum. A. Strzelecka, Poznań 2003.
2. *Dokument fundacyjny Zbyluta dla klasztoru cysterskiego w Łeknie z 1153 roku*, red. A.M. Wyrwa, tłum. A. Strzelecka, Poznań-Gnieszno 2016.
3. *Zasady życia w klasztorze mniszym według św. Bernarda z Clairvaux i ocena zakonu cystersów przez św. Hildegardę z Bingen*, wstęp, rys historyczny, opracowanie i komentarz dokumentów A.M. Wyrwa, przekład A. Strzelecka, Poznań 2020.

Redakcja czasopism i prac zbiorowych

1. *Luckna – secunda filia Veteris-Montis. Historia. Architektura. Archeologia (Zarys)*, Poznań 1984.
2. *Studia i materiały do dziejów Pałuk. Osadnictwo i architektura w rejonie Łekna*, t. 1, Poznań 1989.
3. *Studia i materiały do dziejów Pałuk. Osadnictwo i architektura w rejonie Łekna we wczesnym średniowieczu*, t. 2, Poznań 1995.
4. *Translokacja opactwa z Łekna do Wągrowca. Materiały z sesji, która odbyła się w Wągrowcu w dniach 20-21 lipca 1996 roku*, Wągrowiec 1998.
5. *Monasticon Cisterciense Poloniae*, t. 1-2, Poznań 1999 [z J. Strzelczykiem, K. Kaczmarkiem].
6. *Cystersi w społeczeństwie Europy Środkowej. Materiały z konferencji naukowej odbytej w klasztorze oo. Cystersów w Krakowie Mogile z okazji 900 rocznicy powstania Zakonu Ojców Cystersów, Poznań-Kraków-Mogiła, 5-10 października 1998*, Poznań 2000 [z J. Doboszem].
7. *Studia i materiały do dziejów Pałuk. Środowisko naturalne i osadnictwo w łekneńskim kompleksie osadniczym*, t. 3, Poznań 2000.
8. *Ziemia Wągrowiecka. Szlak cystersów w Polsce 3 (2000)*, t. 1(9).
9. *Pelplin – 725 rocznica powstania opactwa cysterskiego. Kulturotwórcza rola cystersów na Kociewiu, Pelplin-Tczew 2002* [z D.A. Dekąskim, B.A. Grenzem, A. Słyszewską].
10. *Studia i materiały do dziejów Pałuk. Kościół pw. Św. Krzyża i opactwo cysterskie w Łeknie-Wągrowcu*, t. 4, Poznań 2003.
11. *Studia i materiały do dziejów Pałuk. Współczesne środowisko naturalne, osadnictwo i folklor Pałuk*, t. 5, Poznań 2003.
12. „*Cysterki w dziejach i kulturze ziem polskich, dawnej Rzeczypospolitej i Europy Środkowej*”. *Materiały z siódmej Międzynarodowej Konferencji Cystersologów odbytej z okazji 800 rocznicy fundacji opactwa cysterek w Trzebnicy. Trzebnica 18-21 września 2002 roku*, Poznań 2004 [z A. Kielbasą, J. Swastkiem].
13. *Cystersi łekneńscy w krajobrazie kulturowym ziem polskich w 850 lecie fundacji opactwa cysterskiego w Łeknie 1153-2003. Materiały z sesji naukowej odbytej w Wągrowcu, w dniu 4 lipca 2003 roku z okazji jubileuszu fundacji opactwa cysterskiego w Łeknie*, Łekno-Wągrowiec-Poznań 2004.
14. *Ziemia nadnotecka wczoraj, dziś, jutro. Materiały z sesji naukowej odbytej w dniu 30 maja 2003 roku z okazji nadania Gimnazjum w Drawsku imienia „Ziemi Nadnoteckiej”*, Drawsko-Poznań 2004 [z W. Gapskim].

15. *Cognitioni Gestorum. Studia z dziejów średniowiecza dedykowane Profesorowi Jerzemu Strzelczykowi*, Poznań–Warszawa 2006 [z D.A. Sikorskim].
16. *Studia i materiały do dziejów Pałuk. Terra Palucensis et Monasterium in Lokna*, t. 6, Warszawa 2006.
17. *Ingenio et Humilitate. Studia z dziejów zakonu cystersów i Kościoła na ziemiach polskich dedykowane Ojcu Opatowi dr. Eustachemu Gerardowi Kocikowi OCist.*, Poznań–Katowice–Wąchock 2007.
18. *Studia Periegetica 1* (2007) [z M.G. Nowakiem].
19. *Studia Periegetica. Podróże, drogi i szlaki kulturowe 2* (2008).
20. *Custodia Memoriae. Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy. XL lat istnienia (1969-2009)*, Lednica 2009.
21. *Monastica Polonorum. Fontes et Studia*, t. 1, Warszawa 2009 [z R. Witkowskim].
22. *StaurOTEKA lednicka. Materiały, studia i analizy*, Lednica–Poznań 2009 [wyd. 2 – 2015].
23. *Studia Periegetica. Teoria i praktyka w turystyce 3* (2009).
24. *Studia Periegetica. Dziedzictwo kulturowe. Historyczne podróże i współczesne aspekty turystyki 4* (2009).
25. *Camino de Santiago. Szkice historyczne do peregrynacji i dziejów kultu św. Jakuba Apostoła Większego*, Lednica 2010 [wyd. 2 – 2015].
26. *Przeszłość dla przyszłości – problemy edukacji muzealnej. Materiały Konferencji z okazji Jubileuszu 40-lecia Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, Lednica 11-13 września 2009*, Lednica 2010 [z J. Wrzesińskim].
27. *Studia Lednickie 10-21, 2010-2022*.
28. *XXXV lat Wielkopolskiego Parku Etnograficznego w Dziekanowicach*, Dziekanowice–Lednica 2010 [z A. Pelczykiem].
29. *Konserwacja drewna zabytkowego. Między teorią a praktyką*, Dziekanowice–Lednica 2011 [z A. Pelczykiem].
30. *Miecze średniowieczne z Ostrowa Lednickiego i Giecza*, Dziekanowice–Lednica 2011 [z P. Sankiewiczem, P. Pudłem].
31. *Srebrny naszyjnik z kaptorgami i krzyżowatą zawieszka z Dziekanowic*, Dziekanowice–Lednica 2011 [wyd. 2 – 2015] [z J. Wrzesińskim].
32. *Chram boga Nii na Ostrowie Lednickim. Świat wierzeń w „Starej baśni” J.I. Kraszewskiego*, Lednica 2012 [katalog wystawy], [z M. Olejniczak].
33. *Kościół, który zbudowali aniołowie. Zarys dziejów kościoła Wniebowzięcia NMP w Gieczu*, Dziekanowice–Lednica 2012 [z E. Indycką].

34. *Liturgiczny grzebień z Ostrowa Lednickiego. Studium analityczne*, Dziekanowice-Lednica 2012 [wyd. 2 – 2015] [z J. Góreckim].
35. *Ryby w kulturze i rekultywacja środowiska wodnego. Szkic historyczny i badania hydrobiologiczne*, Bydgoszcz 2012.
36. *Klasztory mnisze na wschodnich terenach dawnej Rzeczypospolitej od XVI do początku XX wieku*, Poznań 2013 [z J. Gwioździk, R. Witkowskim].
37. *Monety i biżuteria z Ostrowa Lednickiego i okolicy*, Lednica 2013 [z A. Tabaką].
38. *Topory średniowieczne z Ostrowa Lednickiego i Gieczu*, Lednica 2013 [z P. San-kiewiczem].
39. *Dzieje Wielenia do czasów wczesnonowożytnych (XVI w.)*, Wieleń 2014 [z H. Machajewskim, T. Olsackim].
40. *Museion Poloniae Maioris. Rocznik Naukowy Fundacji Muzeów Wielkopolskich 1 (2014)*.
41. *Campana Mescio et Dobraua. Jubileuszowy dzwon na 1050 rocznicę Chrztu Polski na Ostrowie Lednickim*, Lednica 2015.
42. *Monety ze stanowiska nr 4 w Gieczu*, Lednica 2015 [z T. Krysztofiak].
43. *Museion Poloniae Maioris. Rocznik Naukowy Fundacji Muzeów Wielkopolskich 2 (2015)*.
44. *Teologia i liturgia chrztu od starożytności chrześcijańskiej do czasów nowożytnych*, Poznań 2015 [z J. Góreckim].
45. *Almanach A. D. MMXVI na 1050. rocznicę Chrztu Polski 966-2016 ze znakami ugruntowywania chrześcijaństwa i obrazami życia w średniowieczu*, Lednica-Gniezno-Poznań 2016.
46. *Gród piastowski w Gieczu. Geneza – funkcja – kontekst*, Poznań 2016 [z M. Karą, T. Krysztofiak].
47. *Miejsca chrztów, urzędzenia baptyzmalne i ceremoniał chrzcielny od starożytności chrześcijańskiej do soboru trydenckiego*, Poznań-Dziekanowice 2016.
48. *Museion Poloniae Maioris. Rocznik Naukowy Fundacji Muzeów Wielkopolskich 3 (2016)*.
49. *Ostrów Lednicki. Rezydencjonalno-stołeczny ośrodek pierwszych Piastów, seria Origines Polonorum, t. IX*, Warszawa 2016 [z Z. Kurnatowską].
50. *Ostrów Lednicki. Wyspa piastowskich władców*, Dziekanowice-Lednica 2016 [z J. Góreckim, W. Kujawą].
51. *Museion Poloniae Maioris. Rocznik Naukowy Fundacji Muzeów Wielkopolskich. W 100 rocznicę Powstania Wielkopolskiego 1918-2018 4 (2017)* [z Z. Pilarczykiem].

52. *Radzim. Gród i wieś nad Wartą*, Dziekanowice 2017 [z A. Kowalczykiem, M. Skoczyńskim].
53. *Broń drzewcowa i uzbrojenie ochronne z Ostrowa Lednickiego, Giecza i Grzybowa*, Lednica 2018 (z P. Sankiewiczem).
54. *Museion Poloniae Maioris. Rocznik Naukowy Fundacji Muzeów Wielkopolskich. Muzea na wolnym powietrzu 5 (2018)* (z A. Pelczykiem).
55. *Museion Poloniae Maioris. Rocznik Naukowy Fundacji Muzeów Wielkopolskich 6 (2019)* (z M. Olejniczak).
56. *Museion Poloniae Maioris. Rocznik Naukowy Fundacji Muzeów Wielkopolskich. Przyroda w zabytkowych przestrzeniach 7 (2020)*.
57. *Ostrów Lednicki – palatium Mieszka I i Bolesława Chrobrego. Chronologia i kontekst*, Lednica 2020 (z D. Banaszak, A. Kowalczykiem, A. Tabaką).
58. *Museion Poloniae Maioris. Rocznik Naukowy Fundacji Muzeów Wielkopolskich, Muzeum XXI wieku. W 100-lecie I Zjazdu Muzeów w Poznaniu 1921-2021 8 (2021)* (z J. Maćkowiakiem).
59. *Museion Poloniae Maioris. Rocznik Naukowy Fundacji Muzeów Wielkopolskich 9 (2021)* (z J. Linetty).
60. *Ziemia drawska. Historia i obrazy z życia mieszkańców w źródłach i pamięci utrwalone (szkice z historii, o rodach, mowie gwarowej, tradycjach, obrzędach, zwyczajach, podaniach i legendach)*, Poznań–Drawsko 2024.

Materiały biograficzne

1. *Wyrwa Andrzej Marek*, [w:] *Who is who w Polsce*, red. R. Hübner, 2003, s. 4903-4904.
2. *Wyrwa Andrzej Marek*, [w:] *Złota Księga Nauk Humanistycznych*, red. K. Pikoń, Gliwice 2004, s. 448.
3. *Wyrwa Andrzej Marek*, [w:] *Kronika Nauki Polskiej 2003-2006*, red. K. Pikoń, Gliwice 2007, s. 172-174.
4. *Wyrwa Andrzej Marek*, [w:] *Złota Księga Nauk Humanistycznych*, red. K. Pikoń, Gliwice 2013, s. 465.
5. *Wyrwa Andrzej Marek*, [w:] *Złota Księga Nauki Polskiej w 100 rocznicę odzyskania niepodległości*, t. II, M-Ż, Gliwice 2020, s. 729-730.
6. A. Kowalczyk, J. Linetty, A. Sikorski, „*Pan na Lednicy*” – wspomnienie o prof. Andrzeju Marku Wyrwie (1955-2022), *Studia Lednickie* 21 (2022), s. 8-13.

7. J. Linetty, *Profesor zw. dr hab. Andrzej Marek Wyrwa (1955-2022)*, *Museion Poloniae Maioris. Rocznik Naukowy Fundacji Muzeów Wielkopolskich* 9 (2022), s. 9-14.
8. J. Linetty, *Profesor dr hab. Andrzej Marek Wyrwa (1955-2022) – dyrektor Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy*, *Muzealnictwo* 64 (2023), s. 31-35.
9. A. Michałowski, A. Sikorski, *Nasz kolega i przyjaciel – Prof. dr hab. Andrzej Marek Wyrwa (1955-2022)*, *Slavia Antiqua* LXIV (2023), s. 10-19.
10. *Profesor Andrzej Marek Wyrwa (1955-2022)* (Maciej Przybył), *Fontes Archaeologici Posnanienses* 58 (2022) [wyd. 2023], s. 237-239.

Zestawił Jakub Linetty